

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

SLOVENSKI UČITELJ

**Pedagoška
revija
in glasilo
Slomškove
družbe
v Ljubljani**

5-6

**Leto XLII
1941-XIX**

„Slovenski Učitelj“ izhaja mesečno. Uradništvo je v Ljubljani, Ulica 3. maja 10. Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina letno 22,80 Lir. Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo. Izdajatelj in lastnik je „Slomškova družba“ v Ljubljani. Odgovorni urednik: Ivan Strukelj. Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Vsebina 5. in 6. števil: Ob zgodovinski spremembi. — O projektu revizije zakona o ljudskih šolah (Vinko Rupret). — O obči in strokovni izobrazbi (Vinko Brumen). — Problemi šolskih neuspehov (Franjo Čiček). — Nauk o duši (Etbín Bojc.) — Mladinsko združništvo in učitelj (Simčič Zorko, uč.). — Prosti spis (Fister France). — Šolarska knjižnica (K. Hafner). — † Vida Jakličeva. — Književne vesti.

Naznanila za člane Slomškove družbe in naročnike »Slov. Učitelja«

I. Izdajanje »Slov. Učitelja« smo bili prekinili. Prekinitveni vzrok je znan. Razmere pa so se zdaj ustalile in smo lahko ugotovili, koliko nas je v Ljubljanski pokrajini. Na osnovi te ugotovitve začnemo zopet z izdajo »Slovenskega Učitelja«, ki nas veže že 41 let. Izpolniti pa nam je nastopne pogoje: Vsi člani in naročniki, ki niso še letos poravnali članarine in naročnine, naj jo takoj poravnajo s priloženo položnico. Članarina in naročnina znaša za letos po 26.60 L., samo naročnina na »Slov. Učitelja« pa 22.80 L. Kdor je že plačal za letos 26.60 L., ta je že vse poravnal. Oni pa, ki je plačal manj, naj poravna še ostanek. Šole niso članice, ampak samo naročnice in plačajo zato samo 22.80 L. Če so plačale že 22.80 L., so poravnale vse za letos. One šole pa, ki so plačale manj, naj doplačajo še ostanek, one, ki niso še nič plačale, pa naj poravnajo vso naročnino, t. j. 22.80 L. Prav lepo pa prosimo vse, ki imajo še dolgove iz prejšnjih let, da tudi te poravnajo. V kakšni stiski smo, lahko razvidite iz nastopnih postavk, ki nas tarejo mesec za mesecem: 1. Tisk »Slov. Učitelja« 1520 L., vezava 400 L., poština 200 L., ekspedicija 100 L. 2. Najemnina za lokal 190 L., snaženje lokala 38 L., kurjava in razsvetljava 60 L., pisarniške potrebščine in znamke 45 L. 3. Nagrade pisateljem so znašale doslej povprečno 230 L. Skupaj skoraj 3000 L. vseh teh mesečnih stroškov. Če tedaj vsi, ki ste tako srečni, da ste ostali v Ljubljanski pokrajini, poravnate svoje obveznosti, tedaj nam bo mogoče še dalje izpolnjevati naš vzgojni princip. Kdor pa se ne zaveda toliko, da bi poravnal svoje moralne dolžnosti do družbe in do lista, ta bo sokriv, če bi morali zopet prenehati z delom, to je s krščansko vzgojo učiteljstva in mladine. Različnih izgovorov ne bomo mogli upoštevati. Dovolimo poravnavanje celo v mesečnih obrokih po položnicah, ki bodo priložene posameznim številkam. Dvakrat dá, kdor hitro dá!

II. Letošnji občni zbor bo po sklepu odbora v božičnih praznikih, da še prej lahko zborujejo podružnice Slomškove družbe, ki naj imajo svoje občne zборе.

III. Vsakogar, ki ve, kje se sedaj nahaja kak naš član, lepo prosimo, da nam naznani njegov naslov.

IV. Ker naročniki naravnost želijo, da bi bil »Slov. Učitelj« bolj informativen in praktičen list, prosimo vse, ki ste v živi praksi, da nam pošljete kaj prispevkov za objavo. Hočemo, da bi bil list tudi praktičen mentor in ne samo idejen.

»Slovenski Učitelj« izhaja prve dni vsakega meseca. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Sklep uredništva je 5. vsakega meseca. Naročnina za list znaša 22.80 L.

Položnice Poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« imajo št. 11.073. Člani »Slomškove družbe« in naročniki »Slovenskega Učitelja« morejo biti le redni plačniki.

Uprava in uredništvo.

Ob zgodovinski spremembi

Na letošnji Veliki petek 11. aprila 1941 so zasedle Italijanske vojne čete Ljubljano in del slovenskega ozemlja.

Dne 3. maja je bila s Kraljevim odlokom ustanovljena Ljubljanska pokrajina, kot nova provinca Italijanskega Kraljestva.

Za vodjo Ljubljanske pokrajine je bil imenovan Visoki Komisar Ekszellenca Emilio Grazioli.

Novoimenovani Visoki Komisar je po nastopu svoje službe takoj navezal stik z zastopniki našega ljudstva in se s pravim razumevanjem in vso vnemo zavzel za potrebe naše pokrajine, ki ji je Rim velikodušno dal posebno avtonomno ustavo, po kateri nam bo ostal ohranjen naš slovenski jezik in bodo obvarovana naša kulturna in etična izročila.

Na tem temelju bomo mogli tudi v bodoče gojiti in razvijati s podporo vseh naših novih oblasti vse naše šolstvo kar najbolj uspešno in plodno.

0 projektu revizije zakona o ljudskih šolah

Iz poglavja »Pouk« bi bilo omeniti:

(Konec.)

Učni predmeti so ostali isti kot dosedaj, le nazivi so nekoliko izpremenjeni, s čimer se pa ne moremo strinjati. Označba predmetov naj bo kratka: verouk, zgodovina, zemljepis itd., ne pa verouk z moralnimi nauki, narodna zgodovina z najznamenitejšimi dogodki iz obče zgodovine itd. Tako razširjena označba učnih predmetov spada v učni načrt in ne v zakon. Verouk je obvezen za vse veroizpovedi. Poučujejo ga duhovniki, če teh ni, učitelji ali pa osebe dotične konfesije, ako jim dajo dovoljenje pristojne cerkvene oblasti. Službeni odnosi veroučiteljev in nagrade za pouk se uredi s posebnim pravilnikom.

V poklicni nadaljevalni šoli naj bi bili sledeči predmeti: verouk, jezikovni pouk s poslovnim spisjem, gospodarsko računstvo s temelji knjigovodstva, gospodarski zemljepis z državoiznanstvom, gospodarska zgodovina, praktično naravoiznanstvo, združništvo, kmetijstvo oz. gospodinjstvo, družboslovje, zdravstvo. Predmeti so sicer uvaževanja vredni, vendar za 11 in 12 letne otroke so le-ti preveč strokovni. Važna in sprejemljiva je določba glede učnih načrtov. Okvirne učne načrte izdajo banovinski šolski sveti, podrobne izgotove okrajni učiteljski sveti, katere pa vsaka šola še posebej prilagodi potrebam in razmeram svojega življenjskega okoliša.

Koedukacija je v projektu osvojena le delno, ke rse morajo deklice, kjer je dana možnost, oddeliti od dečkov.

Važne so v projektu določbe glede števila učencev za en oddelek ali razred, po katerih se oddelek z enim razredom mora razdeliti, kadar ima več kot 45 otrok, oddelek z dvema ali več razredi pa, kadar ima več kakor 40 otrok. Pravilno se poudarja, da so prenapolnjeni razredi ena glavnih ovir uspešnosti pouka. Toda s samo to določbo se razmere ne bodo veliko zboljšale, ker oddelek se more le takrat deliti, kadar so na razpolago primerne učilnice. Vemo pa, da ovira uspešnost pouka ravno pomanjkanje zadostnih šolskih prostorov. Zato bi bilo prav, da bi omenjeni določbi sledila druga, to je, da je šolska občina dolžna ob zvečanju števila otrok preskrbeti v najkrajšem času zadostne šolske prostore, in če tega ne stori, jih preskrbi okrajni šolski svet v breme šolske občine. Le na ta način bodo ovire, ki jih obstoječi šolski zakon ni mogel odpraviti, odpadle.

Po novem projektu vpisuje učence v šolo šolski upravitelj in ne več krajevni šolski odbor, dočim rešuje šolski nadzornik le pritožbe, kar je administrativno poenostavljeno.

Kaznovanje staršev za neopravičene zamude je obstoječi zakon o ljudskih šolah prepustil krajevnim šolskim odborom. Praksa je pokazala, da se je ta določba v zakonu iz umljivih razlogov najmanj izvajala. Zato je prav, da je projekt prepustil to funkcijo okrajnim načelstvom.

Učenci morejo biti člani društev, če dotična pravila to članstvo predvidevajo, pa le s pristankom staršev. Formulacija je širokogrudnejša, ker je bila v obstoječem zakonu precejšnja omejitev, ki je posegala pre-daleč v pravice staršev.

Učitelji naj bi bili pokrajinski uradniki, za katere bodo veljale v načelnem oziru te določbe novega uradniškega zakona. Dolžnosti učiteljev niso bistveno izpremenjene. Zvišana je učna obveznost na 30 ur, kar se mi zdi preveč; ostalo naj bi pri starem predpisu, to je pri 28 urah. Siliti učiteljstvo v izvenšolskem času k raznim akcijam, ki so v neposredni zvezi s šolsko mladino in ljudsko izobrazbo, se mi ne zdi demokratično. Sicer pa je praksa pokazala, da se je učiteljstvo v časih, ko po zakonu ni bilo dolžno izvenšolsko delovati, posvetilo z veliko večjo ljubeznijo delu za ljudstvo. Na drugi strani pa za izvenšolsko delovanje nima vsak učitelj potrebnega daru in sposobnosti ter lahko napravi več škode kot koristi. Nov je tudi predpis, da mora učiteljstvo stanovati v šolskem okolišu, v katerem službuje, ker učitelj ni samo uradnik, temveč tudi vzgojitelj. Uveden naj bi bil zopet delni celibat. Učitelj se lahko poroči z učiteljico. Ako pa se učiteljica poroči z neučiteljem, ji prestane z dnevom poroke služba. Za svoje službovanje dobi le odpravnino. Ta določba je morda iz administrativnih, upravnih in deloma tudi pedagoških razlogov upravičena, ni pa upravičena s stališča osebne svobode, ki je podlaga vsaki pravi demokraciji. Ako projekt v uvodu omenja, da je bilo vodilo pri sestavi projekta za revizijo šolskega zakona demokratizacija, potem mora iz te načelne komponente izvajati vse logične sklepe, torej tudi demokratično zahtevo po svobodni izbiri življenjskega druga brez vsake omejitve in posledic.

Nad vse važne in ustrezajoče našim prilikam so določbe o oddaji učnih mest. Dočim nastavlja začasne učitelje okrajni šolski svet, se stalna učna mesta razpisujejo in jih oddaja pokrajinski šolski svet po predlogih okrajnih šolskih svetov. Do treh mesecev dodeljuje učitelje okrajni šolski svet, nad tri mesece pa pokrajinska šolska oblast na predlog okrajnega šolskega sveta. Navedena oddaja učnih mest je poenostavljena in je slična onim izpred prevrata. Le z določbo, da pri predlogih za oddajo učnih mest sodeluje tudi krajevni šolski svet, se ne moremo strinjati, ker je nevarnost, da se bodo popolnoma nepoklicani in neodgovorni činitelji vmešavali v osebne zadeve učiteljstva. Zadeva naj se popolnoma prepusti le okrajnim šolskim svetom, kjer bo dana možnost zrelejše in objektivnejše presoje. Stalnost je v projektu dovolj zasiigurana, ker se učiteljstvo more premeščati le na osnovi izreka disciplinskega sodišča. Po novem projektu postane šolski upravitelj zvanje, postavlja ga pokrajinski šolski svet na predlog okrajnega šolskega sveta. Dolžnosti se more razrešiti le po izreku disciplinskega sodišča. Šolskim nadzornikom je odmerjen nekoliko zvečan delokrog. Projekt pa ni osvojil stare upravičene zahteve, da naj se šolska oblast oddvoji od politične. Kompetence banskega šolskega nadzornika se niso bistveno izpremenile. Za pokrajinskega šolskega nadzornika more

biti postavljen le okrajni šolski nadzornik z najmanj petimi leti službe, ki se je posebno odlikoval.

Sestava krajevnega šolskega sveta se je v toliko izpremenila, da je v njem kot virilist zastopnik cerkve kot najvažnejša vzgojna ustanova. Dolžnosti in pravice krajevnega šolskega sveta se niso bistveno izpremenile, krajevni šolski svet sodeluje pri učnih načrtih ter stavlja predloge in svoja mišljenja glede nastavitve in premestitve učiteljstva, kar je bilo že omenjeno. Uvaževanja vredna je določba, da denar nakazujejo šolskim občinam davčne uprave.

Na novo se po projektu uvedejo okrajni šolski sveti. Ta vmesna šolska institucija, ki jo je obstoječi zakon popolnoma odpravil, se je za prospah šolstva izkazala za jako koristno. Bila je gonilna sila in odločujoč faktor o šolstvu, poznala je ljudske potrebe in koristi šolstva v svojem okraju. V njej so bili zastopani vsi činitelji, ki so interesirani pri šolstvu. Odmerjen ji je bil velik avtonomen delokrog. V smislu teh okrajnih šolskih svetov naj se le-ti po novem projektu zopet ustanovijo. Dosedanja upravna in administrativna praksa je pokazala, da je pokrajinski centralizem ravno tako škodljiv kot državni. Iz tega razloga je potreben prenos pokrajinskih in drugih kompetenc na nižje oblasti, ki naj rešujejo lastne zadeve v lastnem območju. Okrajni šolski svet naj bi sestavljali kot virilisti okrajni načelnik, šolski nadzornik, zastopnik cerkve, ki ga določi škofijski ordinariat, kmetijski, zdravstveni in tehnični referent s posvetovalnim glasom, zastopnik učiteljstva ter štirje izvoljeni člani kot zastopniki staršev. Okrajni šolski svet naj bi vodil neposredno upravo in nadzorstvo nad ljudskimi šolami, se briga zlasti za njihovo materialno in duhovno plat s široko kompetenco ter bistveno soodloča pri namestitvah, premestitvah, napredovanjih ter drugih učiteljskih zasebnih zadevah. Ker bi izdajal odredbe, bi izvrševal javnopravno funkcijo.

Dosedanjemu pokrajinskemu šolskemu odboru so naložene po večini le dolžnosti brez prave ingerence na šolstvo. Po projektu pa naj bi postal pokrajinski šolski svet odločujoč vrhovni činitelj šolstva v pokrajini. Izvrševal bi vse one posle, ki spadajo sedaj pod kompetenco ministrstva in pokrajinske uprave, v kolikor bi teh poslov že ne izvrševal okrajni šolski svet. Na ta način bi se izvedla glede ljudskega šolstva popolna decentralizacija, ministrstvu je pripuščen le vrhovni nadzor, ki ga pa tudi izvršuje preko pokrajinskih uprav. Omeniti je še treba, da je sestava pokrajinskega šolskega sveta slična kot sestava okrajnega šolskega sveta, pri čemer je upoštevan demokratičen princip.

Določbe o krajevnih in okrajnih učiteljskih svetih so ostale skoraj iste kot doslej.

Ker mora stati šola v tesni zvezi z domom, je po projektu njena dolžnost, obveščati starše o delu in vedenju njihovih otrok.

Projekt je sprejel skoraj vsa določila obstoječega zakona, da je dolžnost šole sodelovati pri ljudski prosveti, prirejati razne tečaje, analfabetske, gospodarske itd.

Splošne določbe projekta niso važne, ker se nanašajo le na izvedbo izpremenjenega zakona. Mimogrede naj omenimo, da vsebuje projekt precej nedoslednosti. Dočim je s § 7. in 8. višjo ljudsko šolo označil kot nesmiselno, z njo v § 44. še vedno računa, ko pravi, da v višji narodni šoli (ne ljudski!) razvija pouk smisel za kmetijstvo. Večkrat je v projektu imenovana šolska oblast, ni pa nikjer določeno, kdo predstavlja to oblast. Krajevni, okrajni in pokrajinski šolski sveti se nazivajo enkrat z odbori, včasih s sveti. Ni tudi prav, da je obdržal projekt dosedanje formulacije razredov in oddelkov, s čimer se do danes nismo sprijaznili.

Tako smo se v glavnih obrisih dotaknili bistvenih določil, ki jih vsebuje projekt in s katerimi se obstoječi zakon izpreminja. Pri tem smo pokazali na nekatere hibe in nedostatke. Projekt bo treba vsekakor vnovič vsestransko z raznih vidikov in od vseh zainteresiranih činiteljev proučiti, pretehtati in zboljšati. Ker je zakon tudi zadeva cerkve, je treba, da tudi ona dá svoje mnenje, kako si predstavlja v današnjih časih vzgojo na versko-nravnem temelju, ki jo določa projekt v § 1. Že uvodoma smo omenili, da bi se morala Kmetijska zbornica lotiti dela pri izvršitvi popolnoma novega zakona, odgovarjajočega posebnim našim prilikam ter upoštevajočega splošne državne koristi glede na vzgojo in pouk. Tudi če se je Kmetijska zbornica lotila dela izpremeniti obstoječi zakon, moramo biti v splošnem z njenim projektom, kljub hibam, ki jih vsebuje, zadovoljni, ker obnavlja mnoge vrednote, ki so se v prejšnji dobi izkazale kot koristne za vzgojo in pouk. Marsikdo si misli, ko gleda na splošno državne politične razmere, da je izpreminjanje tako važnega zakona Sisifovo delo. Toda ne tako. V tako važni zadevi moramo biti pripravljeni, saj je zlasti katoličane njihova nepripravljenost že večkrat drago stala. Dal Bog, da bi se vsem činiteljem, ki so poklicani, da vodijo naš narod, posrečilo ga duhovno preroditi, pri čemer naj jim v obilni meri pomaga naša bodoča šola!

Vinko Brumen

0 občī in strokovni izobrazbi

(Konec.)

Kljub temu pa seveda moramo poskrbeti tudi za zadosten strokovni pouk. Čeprav bi mogel postati izvrsten strokovnjak brez neposredne pomoči strokovne šole, kdor zna dobro brati in misliti, vendar bo mogla še več storiti za napredek strokovne izobrazbe organizirana pomoč v obliki strokovne šole. Toda ta naj nudi svojemu učencu po možnosti zares le to, kar bo temu služilo za njegovo strokovno, poklicno delo. Mešanje občeizobraževalnih in strokovnih predmetov je na škodo obojega. Za vsako primanjkuje časa, obenem pa se mladih ljudi pri prvem stiku s strokovnostjo rada poloti banavzična miselnost, da podcenjujejo in zanemarjajo vse ostalo.

Ume se, da morajo biti tudi strokovne šole urejene po stopnjah (nižje, srednje, visoke), ker pač morajo vsaj praviloma terjati od došlih učencev

neko stopnjo predhodne temeljne izobrazbe, brez katere strokovni študij ne bi mogel biti uspešen. Nihče pa ne bi smel videti niti ovire niti sramote, če bi imel večjo ko nujno potrebno temeljno izobrazbo, če bi na pr. kot gimnazijski abiturient stopil v kako nižjo ali srednjo kmetijsko šolo, ali kaj podobnega.

Strokovnih šol pri nas močno primanjkuje in jih bo treba še ustanoviti. Huje je, da je po strokovnem pouku tudi mnogo premalo povpraševanja, ker vse sili v občeizobraževalne šole, da potem od njih terja »več za življenje«, kakor se glasi izraz. V tem oziru bo že treba vplivati na miselnost našega človeka, da ne bo njegov edini ideal postati uradnik, magari zadnji pisar kjer koli, pridobitne poklice pa bo prepuščal tujcem. Poleg tega pa bo treba naše občeizobraževalne šole očistiti vse enciklopedijske in polstrokovne navlake ter napraviti iz njih zares odlično in učinkovito oblikovališče mladega človeka. Če bo videl in čutil, da potrebuje kaj »več za življenje«, bo šel tega iskat v strokovno šolo ali vsaj v strokovno prakso. Skromnejšim zahtevam bi mogli služiti tudi dodatni razredi pri občeizobraževalnih šolah, ki bi mogli več ali manj slediti sedanjim »abiturientskim tečajem zbornice TOI« in bi mogli poleg strokovnega pouka vršiti še kake druge naloge.⁴

Katere strokovne šole in koliko bi jih bilo treba ustanoviti, o tem je težko reči kaj občeveljavnega. Kaj več bi mogle povedati razne stanovske in strokovne organizacije, pa tudi zbornice. Ne bi najbrž škodovalo, če bi se tudi sicer smelo kdaj povedati kako besedo k njim. Privatne pobude se pri nas mnogo preveč bojimo in vendar je največkrat glavno gibalno napredka.

Če že ne v šolski pa vsaj v celoten izobraževalni sistem spadajo končno ustanove, ki bodisi dopolnjujejo osnovno in strokovno izobrazbo, kolikor se kje pokažejo pomanjkljivosti, v glavnem pa skrbe za končno, človeško ali osebno izobrazbo ljudstva.

Neka vrsta obče (= nestrokovne) izobrazbe je nujno potreben temelj za strokovno šolanje. Druga vrsta obče izobrazbe pa mora strokovno šolanje dopolnjevati ter počlovečevati. Samo strokovno izobraževanje, kakor je potrebno, nevarno zožuje človeškost gojenca, njegov pogled na svet in življenje, njegov smisel za razne vrednote. To se toliko raje zgodi, če pridemo s strokovno specializacijo prezgodaj. Iz mladega človeka napravimo morda tehnično izvrstnega čevljarja, pisarja, zdravnika (potrebno temeljno izobrazbo seveda mora imeti), ali pa se bo že samo kot strokovnjak tudi dovolj zavedal, da mora tudi kot tak biti živ ud človeške družbe, da ima svoje posebne dolžnosti tudi kot član rodbine, občine, naroda, države, skratka: da mora poleg poklicnih vneto izpolnjevati tudi svoje socialne dolžnosti? Samo po sebi to ni gotovo.

Pa tudi poklicno delo samo mora služiti celoti. Poklic ni in ne sme biti le pridelovalnica dobrin za lastno preživetje. Prav lahko si pred-

⁴ Prim. misli, ki sem jih zapisal v zvezi s predlogom za »peti razred« na meščanskih šolah v »Ped. zborniku« 1939, 90 in v »Slov. učitelju« 1940, 123 sl.

stavljam sodnika, ki bi bil izvrsten jurist, torej strokovno odlično pripravljeno za svoj poklic, toda gledal bi v njem le nekako preskrbovalnico za življenje. V tem primeru bi bilo pač povsem umljivo, če bi si iskal čim več dohodkov za vsako ceno, če bi se dal podkupiti ter razsojal v pravih ne po pravici, temveč po »miti«, svojo odlično strokovno šolanost pa bi porabljal za to, da bi tudi krivičnim sodbam nadeval formalno pravilno juridično obliko, da bi mu bilo težko priti do živega.

Tak primer bi bil čisto mogoč. Bodočemu sodniku torej nikakor ni treba zgolj dobre strokovne izobrazbe, nego tudi neke človeške ali socialne izobrazbe. Ta mu šele razjasni pomen njegovega mesta v človeški družbi, pove mu, da je kot sodnik dolžan najprej iskati pravico tistim, ki se zatekajo k njemu, in šele zaradi tega, ker to dela, ima pravico do neke odškodnine, do svojih »službenih prejemkov«.

Seveda nikakor ne mislimo samo na sodnika, podobno je z drugimi poklici. Razen temeljne je vsakemu človeku poleg strokovne potrebna tudi zadostna osebna, človeška ali socialna izobrazba. More si jo pridobivati obenem s strokovno, ni pa z njo istovetna. Največkrat se trudijo zanjo mimo raznih šol v navadnem pomenu besede še posebne ustanove. Pri nas so to v prvi vrsti izobraževalna in sorodna društva. Prav sedaj iščemo deloma novih poti in načinov svojega dela. Uradni posegi v to delo najbrž ne bi bili uspešni — doslej smo celo vajeni le razdiranja — vendar pa tega in takega prizadevanja ne smemo izgubiti povsem iz vida. Tudi kaka gnotna podpora s strani javnih oblasti more služiti kot pobuda, dasi mora veljati pravilo, da so to od oblasti in političnih razmer neodvisne ustanove.

Čeprav smo dobili prosvetno ali slično društvo skoraj v vsaki občini ali župniji, še vendar nismo izrabili vseh možnosti. Ozrmo se malo po svetu, pa bomo našli še to in ono, kar bi moglo na novo vzpodbuditi našo podjetnost. Ljudska visoka šola je le ena izmed možnosti, dasi tista, o kateri danes največ govorimo. In tudi glede nje bo treba še precej premisleka, da ga ne bomo polomili, ali se pretesno naslonili na kak tuj vzorec. Na Danskem so se te šole sijajno obnesle, toda Bog ve, ali bi pri nas v povsem isti obliki uspele. Okoliščine so drugačne in miselnost tudi. Našega človeka bomo morali prej prepričati, da je zanj kaj vredna tudi šola, ki mu ne daje nobene strokovne vednosti ali spretnosti, pa tudi nobenih spričeval in nobenih pravic. Danske ljudske visoke šole so le en plod celotnega ljudskega gibanja, iz katerega so zrastle in se mu povsem prilagodile.

Hvalevredne ustanove so tudi take, kakor sta pri nas Zadrúžna šola in pa šola Delavske zbornice. Mišljeni sta seveda obe kot ustanovi, ki svojih gojencev ne pripravljata na noben poseben poklic (zadrúžni uradnik, tajnik strokovne organizacije), temveč hočeta mladega človeka usposobiti, da bo mogel na svojem dotedanjem mestu bolje služiti skupnosti. Takih šol nam je seveda treba še več. Slišali smo že o potrebi posebnih prosvetnih šol; drugod ustanavljajo politične; prav gotovo bi bila potrebna

posebna verska šola. Potreba teh šol je pri nas pokazana in začetke imamo v raznih tečajih te vrste, katere bi bilo treba le ustaliti in izpopolniti. Toda vse to bo bolje uspevalo, če ostane v privatnih rokah, kar ne izključuje gmotnih podpor s strani javnih oblasti, dokler si te zaradi podpore ne lastijo nikakih pravic poseganja v delo teh šol.

Pa še to ali ono bi se dalo napraviti. Kjer koli pogledamo v naš izobraževalni sistem, povsod najdemo, da dela ne manjka za tistega, ki je dela voljan. In tukaj smo vse skupaj pogledali le spotoma in v hitrici. Kaj vse bi se še dalo najti, ko bi se utegnili pomuditi pri podrobnostih in malenkostih, ki pa niso nič manj važne!

Franjo Čiček

Problemi šolskih neuspehov

Kako odpravimo šolske neuspehe?

(Konec.)

Že uvodoma sem omenil, da je spoznanje otroka eden najvažnejših predpogojev za pravilno in metodično postopanje pri vsem šolskem delu in da bodo uspehi pozitivni. Da pa se učitelj zna vživeti in razumeti učenčevo psiho, je potreben temeljit študij in priprava za vsakodnevni potek šolskega dela. Napačne predsodke ima učitelj, ki misli, da je z maturo in praktičnim izpitom dosegel že vrhunec svoje strokovne izobrazbe in znanja. Človek se uči celo življenje in še na koncu svoje življenjske poti mora priznati, da mu je še marsikaj ostalo nejasnega in nerazumljivega. Nihče torej ne more trditi, da je v svoji stroki popolnoma vešč in siguren ter da nadaljnji študij zanj nima smisla ne pomena. Nasprotno, človek se mora neprestano izpopolnjevati v svoji stroki ter pridno kakor čebelica zasledovati vse novejšje pojave in izsledke, jih kritično premostrivati ter preizkušati, odklanjati ali prevzemati, jih prikrojevati svojim razmeram in potrebam primerno ter tako neprestano budno stati na straži, da mu tok časa ne spodnese tal in da je kos danim situacijam in zahtevam, ki jih življenjsko valovanje nepretrgoma stavi nanj. In še prav posebno učitelj mora iti z duhom časa naprej. Zato je potrebno, da se neprestano pogloblja predvsem v psihologiji, pedologiji in sociologiji, da se seznanja z novejšimi izsledki na pedagoškem in didaktičnem polju, da izsleduje praktične strani in momente ter jih tudi uporablja, da proučuje kulturni ter gospodarski nivo svojega delokroga ter išče pota in načine, kako istega dvigniti ali izboljšati. Poleg tega so potrebne tudi pogoste hospitacije in učni nastopi, ki pa naj ne bodo naprej pripravljeni, ampak naj pokažejo resničen obraz in prikaz vsega dela v oddelku, pa bodisi v svetli ali temni luči. Saj ravno pri takem delu se hospitant nekaj nauči ter pridobi ali pa pride do spoznanja, da je njegov način in metoda boljša. Zaradi tega se mi tudi ne zdi primerno, da prirejajo običajno učne nastope le tako zvani »vzorni« pedagoški, ki si ga povprečen učitelj niti ne upa kritizirati in je že kar naprej prepričan, da bo vse prav in izvrstno,

čeprav ga včasih tudi pošteno polomi tak praktik in sodoben pedagog. Stojim na stališču, da nihče na šoli naj ne bo izvzet od nastopov. Vsi naj pridejo na vrsto. Da se pa tu in tam vrši tudi kak vzoren nastop, je popolnoma umljivo in potrebno.

Ponekod človek dobi vtis, da se vsi ne poglobljajo v vzgojna in ostala sodobna vprašanja in da je tudi borna slovenska pedagoška literatura prav po mačehovsko sprejeta. Zato bi bilo primerno, da se na domačih učiteljskih konferencah referira in debatira tudi o pravkar izišlih delih in strokovnih člankih. Komur pa naša domača književnost ne nudi dovolj in si želi še temeljitejšega vpogleda in globljega študija, temu bi priporočal pedagoške knjižnice, ki naj bodo na vsaki šoli.

Postopek z učenci bodi takten in ljubezniv. Miren in ljubezniv ton je kakor balzam in če je potek dela zanimiv in privlačljiv, je učitelj lahko siguren, da mu uspehi ne bodo izostali. Nikakor pa ne sme biti učitelj nasajen ali razdražen, nervozen ali celo histeričen, jezljiv in godrnjav, kajti potem je večinoma ves njegov trud zastonj. Kdor se v razredu ne more obvladati, je bolje, da prosi za upokožitev. Ponovno trdim, učiteljski stan je težak stan ter rabi in zahteva celega človeka. Učitelj se mora z ljubeznijo okleniti svojega poklica. Kdor je le kruhoborec in nič več, je lahko gotov, da v razredu ne bo žel tega, kar je hotel in želel. Dobro premisli, preden kaj ukreneš. Tvoji ukazi naj bodo jasni, umljivi in izvedljivi. Govori vedno vedro in prijazno. Boj se jeze! Kajti vedi, jeza rodi odpor. Pri razlagi bodi kratek in jedrnat. Dolgoveznega besedičenja se otrok hitro naveliča in ga tudi ne more razumeti. Ne uporabljaj groženj, a tudi ne obljubuj nagrad. Ne utemeljуй svojih ukazov, dokler niso izvršeni. Pozneje jih lahko tolmačiš. Pokorščina je prvo in brez nje ni reda na svetu. Kdor hoče kdaj ukazovati, mora znati najprej ubogati. Ne ukazuj ničesar, kar je nemogoče izvesti. Kar pa je ukazano, mora biti brezpogojno tudi izvršeno. Dobro pomni temeljni stavek: Brez pokorščine ni samoobvladanja, brez samoobvladanja ni svobode, brez svobode ni samostojnosti in narodne odpornosti. Bodi z otroki očetovsko ali materinsko dober, a tudi primerno resen in strog. Ne puščaj v odmorih učencev samih in brez nadzorstva. S tem ti bo prihranjena marsikatera kazen in tudi vzgojni uspehi bodo vidnejši. Točno se drži ure, bolje nekaj minut več kakor manj. S tem vadiš učence na red in točnost. Pri kaznovanju bodo skrajno previden. Večkrat zadostuje samo učiteljev pogled. V tem je ravno umetnost, kako lahko stalno obdržiš avtoriteto v oddelku. Vsaka kazen naj bo pozitivna stopnja k izboljšanju. Postopaj in ravnaj pravilno z otrokom, ne puščaj mu prilike, da lahko zagreši kaznivo dejanje, kajti čim spretnejši je vzgojitelj, tem manj kazni mu je treba. Spoznavaj stalno samega sebe in radikalno trebi lastne napake. Ne domišljuj si, da učenci tvojih napak ne vidijo in ne poznajo. Zato je vsaka kazen zločinska muka, ako učitelj istočasno ne odpravi lastnih pogrškov in napak. Spoznavaj in študiraj svoje učence tudi tako, da ne vedo, da se zanje zanimaš in jih opazuješ, na primer pred poukom ali v odmorih, pri igri itd. Na ta način človek marsikaj izsledi

ter zazna, o čemer se mu poprej niti sanjalo ne bi. Zanimaj se za njihove domače razmere ter jih večkrat obišči tudi na domu ali pri delu, kjer prideš v stik z roditelji. Velik ugled in zaupanje si boš pridobil, ako starši spoznajo, da se tudi izven šole zanimaš za svoje učence. Sam pa si pridobiš dragocene podatke, na podlagi katerih potem uravnaš svoje šolsko delo.

Pri šolskem delu upoštevaj duševno energijo in pospešenost dela. Vse mora iti v primernem tempu in sproščeno. »Kakor hitro pride kako duševno delo v primeren tir in je bil začetni strah premagan, postane duševna energija veliko bolj neovirana in prosta kakor pa v začetku dela« (Prim. Dr. Benno Kern, »Geh an die Arbeit!« Münster 1939). Nikakor niso vzroki napak in neuspehov samo slaboumnost, lenoba in nepazljivost, kakor so do nedavnega trdili nekateri pedagogi, ampak osnovni temelji so: strahopetnost in čut manjvrednosti, pomanjkljiva samozavest, občutljivost in potencirano samoljubje. Poučuj individualno. »Kajti biti si moraš na jasnem glede gotovih zahtev, ki jih staviš celemu oddelku, ker jim eni z lahkoto lahko ustrezajo, drugi pa le s težavo. Zato pa je potrebno natančno psihološko spoznavanje učenca.« (Prim. Richard Meili, »Psychologische Diagnostik«, München 1937.) Nosi pri pouku vedno delovni plašč. S tem se najlepše izogneš kritiki svoje zunanosti. Sicer pa bodi skromen in svojemu stanu primeren. Dosledno zahtevaj red in snago tako pri sebi in v svoji družini kakor pri učencih. Ne delaj izjem, posebno pri svojih lastnih otrocih ne. Za vse enake pravice, enake dolžnosti! V vsem vedenju te naj odlikuje finesa in primeren ter naraven bonton. Vestno spolnuj poleg svojih stanovskih dolžnosti tudi verske, da ne postaneš kamen spotike in ne nudiš slabih vzgledov. Bodi do vseh odkrit in pravičen. Živi povsem trezno in vzgledno. Zavedaj se vedno, da si kulturni pionir ter nosilec omike in napredka v svojem okolišu. Razumevaj tudi smisel vsega našega dejanja in nehanja, smisel življenja, da ni v udobnosti ter v uživanju naša bodočnost, ampak v delu in zopet v delu. Vztrajno delo, žrtve in samozatajevanja nas plemenitujejo in ustvarjajo v našem jazu značaje in temelje, na katerih se gradi naša in naših otrok sreča.

Take in enake zahteve stavimo na učitelja in vzgojitelja. Težke in odgovorne so te zahteve. Vse njegove življenjske sile in duševna energija bodo do kraja izrabljene. Ves se mora predati svojemu poklicu in vztrajati do konca. Eminentne važnosti je naš učitelj. Kajti od vzgoje je odvisno, kakšno bo naše pokolenje in naša bodočnost. S trdno vero in jekleno voljo, z vedrim obrazom in veselim srcem se podajmo na našo jasno načrtano pot in na naše delo — in uspehi nam ne izostanejo!

Poglejmo si sedaj še druge činitelje, ki tudi silno otežkočajo šolsko delo in povzročajo neuspehe. Teh pa ne more odpraviti učitelj, za to so poklicani drugi. Omenili smo že, da je delavec vreden svojega plačila in da naj vsak toliko zasluži, da lahko pošteno in primerno živi. Le zamislimo si na primer učitelja, s kakšnimi občutki se podaja v šolo in kakšna je njegova duševna energija, če mu misli neprestano uhajajo na

gmotno plat ter si beli glavo, kako naj preživi družino s svojim skromnim zaslužkom. Da bo učitelj lahko in rad delal, je v prvi vrsti potrebno, da je za svoj trud tudi primerno nagrajen in da se vedno upošteva njegov eksistenčni minimum.

Druga rakova rana našega šolstva je pomankanje šol in razredov. Kako si naj zamišljamo individualni pouk in računajmo na uspehe, če so razredi prenatrpani in je ponekod komaj toliko prostora, da lahko vsi sede? K temu še pride pomanjkanje učil itd. To so hibe, ki jih bo treba nujno odpraviti, če hočemo, da bodo šolski uspehi pozitivni in da korakamo z duhom časa naprej.

H koncu bi predlagal še sledeče: da se učitelj nekoliko privadi v praktičnem smislu šolskemu delu in poslovanju, naj bi bil vsak novinec nameščen vsaj prvo službeno leto pri dobrem in vestnem upravitelju, ki naj ga vpelje v nepoznan in neizkušen teren učiteljevega delovanja. Nikakor pa ni umestno, da pridejo začetniki na enorazrednice, kjer se desorientirajo in kolebajo v nesigurnosti ter si tako zagrene že prvi korak v svojem poklicnem delu. Nadalje naj bi se nameščali v oddaljenih in hribovskih šolah mlajši učiteljski pari, ki naj bi pa bili po neki gotovi dobi ter ob uspešnem delu premeščeni na kako boljše mesto. Sploh bi bil idealen takle raspored učiteljskega službovanja: vse ljudsko šolstvo naj bi se razdelilo nekako v tri skupine. Hribovske in oddaljene šole daleč od kulturnega centra, podeželske šole v večjih naseljih in lahko dostopnih krajih in mestne šole. Po enem ali bolje dvoletnem službovanju pri vestnem upravitelju naj bi nastopil vsak učitelj najprej službo na kaki šoli prve skupine. Od tam bi bil premeščen, seve na lastno željo, na šolo druge in šele nato na šolo tretje skupine.

Na ta način bi dobil vsakdo temeljit vpogled v šolsko delo v različnih razmerah in okoliščinah ter bi se v praktičnem smislu globoko izpopolnil. V psihološkem oziru pa bi odpadla marsikatera zagrenjenost in zapostavljenost, ki je sicer nevidno tudi mnogo kriva šolskim neuspehom. Tretja dobra stran pa bi bila ta, da bi v tem času otroci ravno toliko dorasli, da bi bili primerni za eventualni študij na strokovnih in srednjih šolah, ki bi jih nudila zadnja skupina.

V splošnem je namreč treba naglašati, da se bo učitelj veliko bolj potrudil in vživel v svoje delo, ako mu nudimo tudi kakšne ugodnosti in izboljšanje položaja. Tudi to je psihološki moment, ki igra važno vlogo pri šolskih uspehih ali neuspehih. Poudariti pa je treba tudi, da le dober delavec zasluži tudi dobro plačilo.

Nauk o duši

Preizkušanje čustvovanja

(Dalje.)

Za eksperimentalno preizkušanje čustvovanja nam služi dvojna metoda: metoda vtiskov in metoda izraza. Prva nam služi zlasti za preizkušanje čutnih estetskih čustev, druga pa za čustva sploh. Preizkuševali so ob dražljajih: okusa, vonja, glasov, barv, merili so dihanje, bitje srca, razdelitev krvi in gibljaje rame, možganja itd., poslovanje živčevja, miškulature, izrazov na obrazu in siceršnje nehotne izraze in kretnje. Višja čustva pa ni mogoče umetno raziskovati.

Medtem ko se metoda vtiskov oslanja bolj na osebne izraze, pa je metoda kretenj bolj usmerjena na preizkušanje telesnih premen; tu prihajajo v poštev tako družbene kretnje (mimične in pantomimične) kakor tudi vidne in nevidne notranje telesne premene, ki se javljajo s strani organskih funkcij: krvotoka, dihanja, delovanja srca, žlez itd. Medtem ko nam pri telesnih kretnjah (mimiki) služi prav dobro fotoaparat (n. pr. pri okušanju sladkega, grenkega, kislega, pri gledanju lepih ali strašnih prizorov, pri slušanju česa, všečnega odn. nevšečnega, pa se za nevidne notranje telesne organične kretnje poslužujemo posebnih aparatov. Tako nam služi n. pr.: aparat za opisovanje emocionalnih kretenj pulsa (sfigmograf), aparat za preizkušanje kretenj pri doživljanju čustev (pneumograf), aparat za merjenje srčnih utripov (kardiograf) itd.

Najvažnejši izsledki, do katerih pridemo s takimi eksperimentalnimi preizkušnjami, so: da prijetni vtiski pretežno vzbude plitvo in hitrejše dihanje, a močnejši in počasnejši puls, dočim pa obratno vzbujajo neprijetni vtiski globlje in počasnejše dihanje, a oslavljen in pospešen puls.

Seveda ne gre pri teh izrazih in kretnjah za kako konstantnost, marveč pride mnogo bolj v poštev neka splošna naša disponiranost, ki stori, da isti dražljaj pri isti osebi lahko zdaj vzbudi vesele zdaj nevesele občutke. Včasih si želimo močnih dražljajev, dočim nam drugič niso prijetni. Še večji pomen kot te mene pri posamezniku pa imajo pri čustvovanju ob čutnih dražljajih razlike pri poedincih. Mislimo samo na robustnega, široko dušnega človeka ter na neurastenika in preobčutljivega človeka!

Podaljšanje trajanja dražljaja učinkuje v določenih mejah enako kakor okrepitev njegove intenzitete. Razlike med središčnimi in perifernimi čustvi ter aktivnimi in pasivnimi se pri poizkusih še niso dovolj upoštevale.

Razpoloženje, afekti in strasti

Celotno čustveno stanje človeka imenujemo razpoloženje, ki ima navadno določeno trajanje (zlasti pri mladostnikih se hitro menja). Zavisi pa tako razpoloženje veselega ali otožnega značaja največ od tega, koliko

smo zadostili našim osebnim željam in potrebam. Važen činitelj je pa tudi pri tem zdravstveno stanje, zlasti živčno. Gre tu za tako imenovano »življenjsko čustvo«, ki je z organskimi občutki tesno povezano. Če je človek zdrav, ima pretežno vesel značaj, dostikrat celo ob neugodnih in težkih vnanjih razmerah. Tudi religiozna prepričanja, n. pr. zavest, da smo Boga z grehi razžalili, ali tudi obratno, da nismo izgubili živega in blažoslovljenega stika z Njim, lahko močno vplivajo na celotno življenjsko čustvo.

Kot izraze razpoložnosti naj navedemo: zadovoljstvo, veselost, slast, radost, blaženstvo, po drugi strani skrb, bojazen, žalost, obupanost, preplašenost, zlovoljnost. Če si predočimo taka razpoloženja, spoznamo, da nosijo značaj središčnih čustev, to je takih, ki globoko zgrabijo in pretrsejo ali prevzamejo naš jaz. Tako si razložimo, da ob prevladi določenega razpoloženja ožive bolj periferna čustva (da otožnega pri momentanem veselju zgrabi smeh, veselega pa jeza).

Za afekte je značilno, da hočejo določati naše hotenje in ravnanje. Wundt loči med »vzpodbujajočimi« (ekscitativnimi) in »tlačječimi« (depimirajočimi) afekti. Ko se afekti polaste naše zavesti, zrušijo ustaljeno duševno ravnotežje, onemogočijo mirno razsojanje in pravilno hotno odločevanje; preko vpliva na živčni sistem povzročajo različne organske funkcije, kakor: krvotoka, dihanja, tako da bi lahko sčasoma povzročili tudi smrt. Povod za afekte so lahko tako opažanja v okolju kakor predstave in misli v naši notranjosti. Sicer vsako opažanje, vsaka misel in predstava še ne more vzbuditi afektov, ampak le izredne, nepričakovane in močne dovolj, da pritegnejo vso našo pažnjo (žalostna vest, nevarnost, pomislek na važno pa pozabljeno stvar, pomislek o možnosti neuspeha n. pr. pri izpitu itd.). Vsi afekti imajo to lastnost, da slabe v prvih trenutkih telesno in duhovno moč človeka, da izza prvih trenutkov ne moremo niti dihati, niti opazati niti misliti. A kmalu nekateri afekti okrepe našo moč, dočim jo nekateri še naprej slabe (stenični in astenični afekti!).

Stenične afekte redno spremljajo te-le fiziološke premene: napetost in gibkost mišičja, ojačenje pulsa in pospešenost dihanja, tako da dostikrat tak napon človeka izčrpa (n. pr. jeza, veselje, besnost). Človek pri tem skače, udarja s pestmi, škrtja z zobmi, ošinja z očmi, pri čemer misli potekajo nenavadno hitro, stalno govori, kriči. V takem stanju se čuti močnejšega, pogumnejšega kot drugače, dokler ne omahne. — Astenične afekte pa spremljajo obratne fiziološke premene: upadlost mišičja, onemoglost udov, oslabiljenje pulsa, solzavost, znojenje, kar vse stori človeka nemočnega (n. pr. strah, razočaranje, iznenadenje, stud i. p.). Zlasti strah povzroča klecanje nog, drget, onemelost in, če bi še srce nehalo delovati, bi nastopila smrt. V duševnem pogledu človek pri tem postane nesposoben za vtiske, pažnjo, pomnjenje, spominjanje, mišljenje, zgubi skratka »prisotnost duha« ali se celo onesvesti.

Afekte ločimo lahko še po neposrednosti, ki jih vzbujajo na sedanost se nanašajoče predstave in misli (veselje, žalost, ljubezen) in pa po posrednosti, ki jih vzbujajo na bodočnost se nanašajoče misli in predstave

(skrb, nada, bojazen). Javljajo se in trajajo afekti v zavisnosti od duhovnega razvoja ter telesnega sestava in zdravja osebnosti. Kolikor bolj je človek duhovno razvit, tem manj je podložen afektom, kolikor je telesno, zlasti živčno krepkejši, toliko mirneje jih prenese.

Ce se afekti zadržijo dalje kakor običajno, se iz njih stvarjajo emocionalna stanja, slična slabim afektom, ki jih imenujemo razpoloženja. Ta morejo trajati cele dneve in celo tedne, bodisi da so pozitivna (veselost) ali negativna (plašljivost, skrb s strahom, tuča).

V. DEL

STREMLJENJA

Hotenjska dejanja so taka, da pri njih nastopa odločitev v obliki včasih celo glasno izrečenega izraza: »Hočem!« Volja torej ne pride do veljave pri onih dejanjih, ki sama od sebe sledijo — tudi če ni sile in ovire — ali so že v navadi (mehanizirane kretnje!). Torej je akt volje vedno vključen v zavest o predmetu, za katerega ali proti kateremu se odločamo. Seveda nastopa pri tem vselej večji ali manjši boj motivov. Cela vrsta predstav (motivi v ožjem smislu!) nastopa, ki ali pospešujejo ali zavirajo dejanje. Vsakemu »da« odgovarja »ne« in vsakemu »za« tudi »proti«. Motive v širšem smislu imenujemo možnosti za kako dejanje (n. pr. če imamo denar, hočemo kupiti, če ne, ne). V smislu teh motivov se odločamo in odločimo: hočem — nočem! Dejanje lahko v poljubni časovni oddaljenosti sledi odločitvi (odnosno resnični želji, težnji). Tu velja, da — v smislu hotenja — »iz malega raste veliko«. Tu so lahko tudi premori in ni nujna stalna dinamika; nalik vulkanom ali tudi ponikalnicam poteka včasih življenjsko dejanje in nehanje človeka ali tudi naroda (naš Kralj Matjaž spi in čaka!). Čim močnejše ovire se stavljajo napram cilju, tem jačja je odločitev (vzgoja v raznih okoliščinah: internat, beda, bogastvo, slaba družba i. p.).

Ko govorimo o moči volje, mislimo na zmožnost, da trdno sklenemo in odločitev tudi sprevedemo v dejanje. Tu igra vlogo tudi značaj; nekdo hoče nekaj doseči, izvršiti »za vsako ceno«, drug s pridržkom »mogoče, najbrž«, torej negotovo. To zavisi od tipov pažnje, klonljivosti volje in vaje; v posameznem primeru zavisi to še od števila ter vsebine motivov, ki prinašajo ovire in jih premagujejo.

Umetno iščemo odločitev v žrebanju, štetju gumbov i. p. Večkrat smo v dilemi glede odločitve. Preprosti ljudje stopajo od motivov naravnost — brez velikih pomislekov in presojanja — k dejanju. Izobraženci se teže odločijo. Čim več razlogov se stavi, tem teže pade odločitev v boju z motivi, osnovnimi gibalci volje. Voliven značaj privzamejo lahko tudi etične odločitve. Tudi vrednočenja in celo akti volje postanejo lahko

Učenost in dobrotljivost so le kresnice, ako prave vere, trdnega zaupanja in krščanske ljubezni pri ljudeh ni.

motivi volje. Veliko zavisi od tega, da nekaj sploh hočemo, da smatramo nekaj za prijetno, pametno, koristno, lepo pravilno itd. Stremljenje in odpor (zavračanje) sta v ozki zvezi z ugodjem-neugodjem. Če postane cilj zavesten, govorimo o poželenju. Vendar stremljenje in poželenje samo še ni pravo hotenje, ker nastopata brez našega sodelovanja in ne zahtevata od nas nikakega stališča. Lahko pa zraste iz njih akt volje. Otrok, ki sprejema slaščice, še nima volje, pač pa svoje naravno teženje, zato jih sprejema kljub temu, če mu povzročajo zobobol; šele, ko se odloči ali za bolečino ali za dar, je hotel. Poželenje še ne predpostavlja nobenih vrednot. Prvotno otrok ne je zato, ker je nekaj sladko, ampak ker je lačen (»ne ve, kaj je dobro«) in tudi zavrača, če je n. pr. sit ali zaspan.

Hotni pojavi so najkompliciranejši in še zelo malo raziskani duševni pojavi. Kakor se duševno življenje človeka ne izčrpa v spoznavanju, ampak zasega tudi ugodje in neugodje, ki je vezano z njim, tako se povzpenja ono še v aktivnosti. Z različnimi kretnjami in dejanji stvarja premene, ki so nujne za ostvarjanje različnih ciljev. Poleg čisto fizioloških kretenj (cirkulacije krvi, dihanje i. p.), imamo nehotne kretnje (impulsivne, refleksivne in instinktivne). Impulsivni gibi nastajajo zaradi nabrane telesne energije v gibnih (motornih) osredkih organizma, ki iščejo duška (n. pr. steganje udov po spanju, rojenček brca z nožicami i. p.). Refleksivni gibi nastajajo ob vnanjih dražljajih, ko n. pr. ob zamahu zamižimo, v svetlobi razširimo zenico, kašljamo v zakajeni sobi i. p.). Instinktivni gibi so podobni refleksnim, a se od njih razlikujejo po tem zlasti, da jih povzročajo ne dražljaji iz okolja sami, ampak notranje organske potrebe (po hrani, po gibanju, po razmnoževanju i. p.) in nagonске težnje (ki jih kaže že rojenček).

Razen teh imamo še skupino duševnih pojavov, ki stoje na sredi med instinktivnimi in hotnimi pojavi. To so poželenja, ki so zavestne težnje po zadovoljstvu in izbegavanju nezadovoljstva ter čest izvor hotnih dejanj.

Из šolskega življenja

Mladinsko združenstvo in učitelj

Združenstvo je za nas Slovence kot narod, ki obstoji večinoma iz malih in srednjih posestnikov, zelo važno. V kratkem času se je pri nas združna ideja tako razmahnila, da igra združenstvo eno najvažnejših vlog v gospodarskem življenju.

Zal pa je opaziti v mnogih evropskih državah, da je združenstvo pričelo nazadovati, in to bodisi zaradi pritiska državnih oblasti, bodisi zaradi napak, ki jih je imelo v sebi. Združeniki so spoznali, da preti združenstvu propad, če ne pridobijo za združno idejo — mladine. O udeleževanju mladine v združenstvu se je po svetu že mnogo govorilo in se v tej smeri že mnogo storilo, pri nas smo komaj na začetku.

Današnje zadruge imajo člane, od katerih je gotovo 99% takih, ki niso postali zadružarji iz načelnih vzrokov, temveč ker jih je k temu prisilila socialna potreba.

Večina članov je torej praktičnih zadrugarjev, le iz gmotne koristi. Članov pa, ki bi prišli k zadrudni ideji iz ljubezni do nje ali iz spoznanja, da je to edina pot k ozdravitvi sedanje človeške družbe, takih članov je bore malo. Mnogi res z veseljem spremljajo razvoj zadrudništva, hodijo morda celo na sestanke, toda so kljub temu še daleč od idealnih zadrugarjev, ki bi bili na primer pripravljeni tudi na morebitne žrtve za dosego cilja.

Če hočemo vzgojiti prave zadrugarje, ni druge rešitve, kot da skrbimo za zadrudno vzgojo naraščajca, ki bo tudi idejno pojmoval zadrudništvo.

Kje naj dobi otrok pobudo, da se bo zanimal za zadrudništvo? Doma? Res je doma mnogo prilik, ko morejo starši razložiti pomen in namen zadrudništva in otroke zanj tudi navdušiti, toda resničen uspeh bomo dosegli le tedaj, če bo pri tej vzgoji sodelovala tudi šola.

Mnoge države so že v začetku spoznavale pomen mladinskega zadrudništva. Na vse mogoče načine so skušale navezati mladino na zadrude, da bi zrasla in nekoč živela v zadrudnem duhu. Pričeli so ustanavljati tako imenovane »otroške zadrude«.

Pri nas.

Res je naše zadrudništvo še mlado, toda ravno zaradi tega bi morali posvečati še večjo pažnjo mladinskemu zadrudništvu kakor drugi narodi. Prav nobene usluge ne bomo naredili bodočim zadrugarjem, če bomo tudi tu med zadnjimi.

Takih, ki jim je zadruga koristna in potrebna, bo vedno več, kot pa takih, ki jim je zadruga na poti in jih ovira v lastnih koristih. Toda zaradi tega ne smemo pustiti, da se bo zadrudništvo razvijalo, kakor pač nanese, češ saj ima bodočnost, se bo že razvilo. Toda to je napačno stališče in gotovo bodo nekoč člani spoznali, da niso imeli prav, toda takrat bo že prepozno.

Pojdimo z duhom časa! Zadrudništvo je moderno gibanje. Avramović pravi, da more zadrudništvo pokazati delo, ki je boljše in večje od nezadrudnih. Zadrudniška dela so v primeri z nezadrudnimi deli kakor avto v primeri s kočijo, kakor brzojav v primeri s poštnim prometom, kakor zrakoplov v primeri z železnico.

Zakaj zadrudništvo v šole?

Več je nagibov, ki nas silijo, da uvedemo zadrudništvo v šole.

I. Narodno-gospodarski pomen zadrudništva:

Srednjim stanovom, ki so gospodarsko šibki in se ne morejo v konkurenci meriti z velekapitalom, zadrudništvo omogoča, da morejo združeni doseči ugodnosti velikih podjetij in morejo z njimi tudi uspešno tekmovali.

II. Nravno-vzgojni pomen zadrudništva:

V zadrudništvu velja: Vsi za enega, eden za vse! Gonilna sila zadrudništva je ljubezen. Zadrudništvo krepi zavest, da moremo tudi sami kaj doseči. V nas raste podjetnost in z njo smisel za složno in vzajemno delo. Le v vzajemnosti postane lahko, kar je za posameznika težko, postane izvedljivo, kar je za posameznika neizvedljivo, nemogoče. V zadrudništvu mora vladati duh nesebičnosti, sicer je vse delovanje že v začetku obsojeno na smrt. Najlepše osvetljuje vzgojevalno delo zadrudne ideje izrek slavnega agrarnega politika Buchenbergerja: »Novodobno zadrudništvo ne vpliva ugodno samo na gospodarsko življenje, ampak tudi na duševno in nravno življenje svojih članov. To pa ne le zaradi tega, ker je zadrudništvo prvi pogoj za napredek v duševnem in nravnem oziru dviga gospodarsko blagostanje, ampak ker je delo v zadrudi šola samovzgoje, požrtvovalnosti in skupnosti. Zadrudno skupno delo vpliva na zadrugarje in jih vzbuja k podjetnosti in delu. Z delom v zadrudništvu se dvigujeta samozavest in zaupanje v lastno moč!«

In česa si želimo bolj kakor mladine, ki bo podjetna, nesebična, delavna, samozavestna?

III. Socialni pomen združništva:

Pri združništvu sodelujejo vsi brez ozira na stanovske in premoženjske razlike, brez ozira na izobrazbo, veroizpoved in politično prepričanje. Nikjer drugje ni toliko možnosti, da se nasprotstva ublažijo, kakor ravno pri združnem delu. Združništvo je v bistvu organizacija za obrambo proti izkoriščanju. Socialno združništvo se vedno pojavlja prav izrazito kot odpor proti blagovnemu in denarnemu oduhu (primerjaj: Združni pionir dr. Jan. Ev. Krek in njegovo socialno združništvo na Slovenskem). Socialno združništvo je povsod zajezilo pogubno delo oduhov in denarnih močincev, ki so spravljali kmečke grunte na boben, kmečke družine pa na beraško palico. Zadruga dajejo revnejšim slojem možnost, da si ustvarijo lasten dom — zlasti na deželi — kar zopet vpliva, da se zavre beg z dežele v mesto.

Učitelj in združništvo.

Znano je, da mnogo učiteljev sodeluje pri združnem delu, naj bo to na deželi ali pa v mestih. S tem pa se nikakor ne smemo zadovoljiti. Skrbeti je treba, da se še več učiteljev posveti združnemu delu.

Kako to doseči? Najprej bi bilo treba že učiteljskemu naraščaju dati možnosti, da se o združništvu pouči. Drugod vrše ta pouk s knjigami in časopisi ali s poukom v šoli. Pri nas ni ne enega ne drugega. Niti zadruga v mestih niti knjižnice nimajo primernih knjig, ki bi mlademu človeku odprle pogled v združništvo. Zato bi bila nujna potreba, da imajo večje zadruga svojo knjižnico, ki je dostopna vsem članom. Napačno je, kakor nekateri trdijo, češ če se kdo zanima, si bo že preskrbel potrebnih knjig. Ne! Mladim je treba knjige ponujati in jih naravnost zasipati z združnim slovtvom, če hočemo, da bo kaj uspeha.

Še več bi dosegli seveda s poukom v šoli. Tu bi bilo treba pomen združništva vsaj razložiti. Potem bi morali poskušati, da bi mladino pridobili za združništvo. Vse moške ideje nam tolmačijo v šolah — o združništvu ni govora!

V prvi vrsti naj govorijo o združništvu na učiteljskih, kajti prav učitelji gotovo pridejo med najširše sloje, in te je treba pridobiti. Učitelji, ki so pravi narodni vzgojitelji, bodo v izvenšolskem delu prvi pionirji našega združništva. A razen dela izven šole je prelepa prilika, zlasti za združno vzgojo, prav med otroki v šoli.

Saj ima učitelj mnogo prilik, da med druge predmete vplete nauk o združništvu. Naj ne začanja takoj s Schulze-Delitzschem in Raiffeisenom! Ne! Preprosto naj razloži bistvo združništva. A prilika za to je v šoli nešteto!

Učitelj more v različnih smereh vzgajati k združništvu. Tako more govoriti:

O narodno-gospodarskem pomenu:

Vsak mlad človek gori za domovino. Sam je poln moči in si želi, da bi bila tudi njegova domovina močna, najmočnejša! Učitelj razlaga, kako združništvo dviguje gospodarsko moč občine, dežele, države.

O nra vno-vzgojnem pomenu:

V slogi je moč! Iz malega raste veliko. Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača! Učitelj razlaga o rokodelskih pionirjih in kako so se razvijale zadruga. V mladini raste podjetnost, smisel za skupno delo in zavest, da združeni več pomenijo in lahko več naredijo kakor posameznik. Otroci imajo mnogo več smisla za skupnost, kakor si večkrat to predstavljamo, mnogo več kakor starejši ljudje.

O socialnem pomenu:

Koliko more tu učitelj govoriti o združništvu!

Majski izlet! Marsikdo revnejših nima denarja. Za take zbira ves razred. — Otroci nabirajo razne sadove. Učitelj prodaja in ureja promet. Če kdo v razredu kaj poškoduje, kako težko plača eden in kako lahko združeni razred! Tudi najrevnejši bodo prispevali. Saj prav za prav vsakdo mnogo raje daje, kakor pa jemlje. Zlasti ti mali, polni idealizma, ki ga pri starejših mnogokrat tako manjka...

Pogoji za razširjanje združništva so ravno pri nas — predvsem na deželi — v polni meri dani.

Toda naj mar le govorimo o združništvu? Besede koristijo, a treba je dejanj! Treba je praktičnega združnega dela — »zadrug v miniaturi«. Besede bi res morda kaj dosegle, toda po letih — po šolski dobi — bi se vse izgubilo. Edini način, da se bo združništvo razširilo med ljudi, je osebno združno udejstvovanje že v mladih letih. Na vse, kar je slišal kdo v šoli o združništvu, bo kmalu pozabil, nikoli pa ne bi pozabil, kako so imeli v razredu lastno blagajno, kako so si skupno naročali šolske in druge potrebščine...

In še nekaj, na kar mladino mnogo premalo opozarjamo: to je varčevanje.

Taka bi bila šola, ki bi res vzgajala stebre našega naroda. Kajti združništvo je računstvo, je čitanje, je pisanje, je vera v druge in sebe!

»Zato združno misel med mladino, ki je prvo in največje jamstvo za splošen napredek združništva in lepšo bodočnost našega naroda!«
Simič Zorko, uč.

Fister Francè

Pedagoški razgovor na kmečki šoli

Štirje učitelji so se pogovarjali, kako bi učili. »Po pameti,« v tem so si bili edini. Vsak pa je držal s svojo. Frak, vitek kot trs, je trdil, da otrokom le to lahko daš, kar že znaš. »Dvigniti je treba ljudstvo iz blata, naj zajame širni svet v vsej pestrosti in lepoti,« je mislil Klatež, postaven kolega. Kremen je pa pravil, da se rožice s tistim koncem vtikajo v zemljo, kjer imajo korenine. Kdo ima prav? Učitelj Cmok, ki se je vmešal v razgovor, bi jih rad pobotal. »Po pameti, po pameti!« je ponavljal.

Izpregovoril je Frak: »Jaz sem gospod, meščan iz boljše družine! Kako naj učim te ljudi o gnoju, ko ga ne poznam! Kako naj se vživim v zemljo, ko si še doma nisem z njo mazal rok! Poznam le rožice, opojno dehteče, cingljajoče in vabeče; poznam le mladost jutranje zarje, otožnost večera in ostrino megle; meni je sonce všeč, mehko božajoče in modro nebo, ki diha nebeški pokoj!«

Klatež ga prekine: »Širok je svet, lep, vsak dan nov! Pripnimo otrokom močne peroti, da jih ponesejo preko morja, saj smo v stoletju otroka! Zakaj bi mladost ubijali s skromnostjo, ponižnostjo, čistostjo, z ozkim obzorjem! Prostost duha, svoboda srca, to je ideal modernega časa!«

Kremen se je popraskal za ušesom: »Vsak cepec svojo poje in če se oglasi še pajkelj, je to godba, moderna vsak čas! Vonj težkega zrna je vedno opojen, pesem polnega klasja je nežna in dih spočite zemlje je zdrav! Povsod po svetu imajo rastline korenine v tleh, kreposti v srcu in človek v domu!«

Klatež je zmajal z glavo, pustil šolo in odšel kot vandrovec v ljubljeni svet.

Frak se je s prvim vlakom odpeljal v mesto, kjer se je zgubil v ostrini megle.

Kremen pa je stopil v razred, kjer je z otroki pogledal v širni svet. Za vse bi ne dali svojega srca, ki se je držalo slamnate bajte in očeta v zapečku, Cike v hlevu in hruške pred podom. Nihče bi jih ne ločil od zlatih valov žitnega morja, od svetega Ambroža, ki že, odkar pomnijo, varuje njih dom!

»Po pameti, po pameti!« je ponavljal Cmok in gledal za odhajajočimi. »Čudni ljudje, ki si belijo glave! Da sem le sit — hvala Bogu! — in da bodo danes spet cmoki za kosilo!«

Fister France

Prosti spis

Prosti spis ni le slika otrokovega spomina in razuma, temveč tudi duše. Zato bi napačno ravnal učitelj, ki bi bil s tem, da učenci namečejo v spis nekaj stavkov, ki so se jih morali že kot učno snov naučiti na pamet, zadovoljen. »Dril« je v višji ljudski šoli najslabši način pouka vsaj danes, ko naj postavi šola v življenje samostojno mislečega in preudarnega otroka. V šolah, kjer napisuje najpridnejša učenka učno snov iz učiteljevega pripravljalnega zvezka na tablo, ostali s tem polnijo svoje dnevnike, učitelj

pa porabi ta čas za popraviljanje šolskih nalog, risb in, če še ni zvonilo, preskrbi še kaj za na zid, v takih šolah, pravim, otroci res ne morejo napisati samoniklega spisa. Saj so zgovorni, saj so živahni, kar pokaže vsak otrok, ko nekaj, kar se je moral naučiti, že zna, niso pa samostojni. Ne rečem, v nekaj minutah lahko povedo mnogo naslovov za spis, ki naj bi bil kot prosti spis k učni enoti. Prepričan pa sem, da bi pod vsak naslov napisali isto, pač to, kar znajo o enoti na pamet. Tudi priprava dveh minut bi zadoštovala in čeprav še ponovijo, da je treba za uvod napisati nekaj splošnega — pač za uvod, za jedro nekaj, kar so se učili, in za konec nekaj splošnega za posnetek.

Važnejši pomen ima prosti spis. To je vaja za pravilno izražanje najglobljih čustev in lastnega prepričanja. To je pogovor s samim seboj. Ali so vrstice, napisane v najtežjih dneh in v pismu zaupane materi, otroku, možu, narodu, suho pograbljeno listje? Ali ne vodi ravno prosti spis v razumevanje mojstrskih del? Ali nima materinska beseda najgloblji pomen v prostem pisu, kot godalo, na katerem ubira pisec globoko občutene zvoke srca? Zato ne prenese prosti spis iz vseh strani privlečenih tujk in dokazuje, da je v pristnosti in čistosti jezika moč in pomen materinske besede.

Za prosti spis je treba priprave in to v globokem doživetju. Preden preide učitelj k prostemu pisanju, naj vadi otroke v zgoščevanju misli in napisovanju temeljnih besed. Ko je tak načrt gotov in kaže celotni obseg spisa, naj se vadijo otroci v razpletanju misli po posameznih temeljnih besedah. Gotovo, da je potreben uvod in prav tako posnetek, vendar rabi otrok jasnejše opore, temeljne besede, ki mu že pove, kaj naj napiše. Pri sestavljanju načrta naj upoštevajo otroci nek vrstni red, da ne skačejo misli kar križem. Pri opisu slik, bodisi naravnih ali narisanih, naj opisujejo od leve na desno ali v globino, ali od najvažnejšega k manj važnemu. Pri opisu doživljajev naj se razvijajo misli od sedanosti v preteklost, ali od začetka proti koncu in podobno. Pri celotnem gledanju ni težko pokazati otrokom na smiselni red, ki ga morajo upoštevati pri vseh pismih, prošnjah, popisih in vlogah. Čim več otrok ve povedati, teže je urediti misli, ne pa, kakor mislijo nekateri, da je potem priprava odveč! V mislih imam spise višjih razredov, kjer so otroci že vajeni izražati misli v lepih in pravilnih stavkih. Dokler pa otroci tega ne znajo, prosto spisje nima pomena. Ne mislim na suh slovnični pouk o stavku, pač pa na vajo o izražanju kratkih, zaključenih misli.

Ne smatram spisja kot poseben predmet, ki bi ne imel zveze z ostalim poukom. Čim boljši je spomin, širše je obzorje, kar koristi preudarnemu otroku za jačje in širše doživetje. Prevažen je bogat besedni zaklad. Vse to mora nuditi ostali pouk. Učenje pesmi, obnavljanje učne snovi uri spomin. Nazorni pouk, samodelavnost otrok in učiteljeva vestna priprava jača doživetje, širi obzorje. Učiteljevo lepo izražanje je obvladaje jezika, primerno otroško čtivo bogati besedni zaklad. Pri takem pouku se bistri razum in učenec postaja preudaren, samostojen kritik. Takemu otroku ne zmanjka misli in spis je njegovo delo. Po tehtnem preudarku bo določil naslov zbranim mislim in ne bo mu vseeno, če bi ga sošolec črtal in nataknil zelnato glavo. Če pa pišejo vsi učenci o istem naslovu, naj ta ne bo preozek.

Dober, samostojen prosti spis na višji stopnji je torej merilo učiteljevega dela v razredu in njegove sposobnosti.

K. Hafner

Šolarska knjižnica

(Dalje.)

Dnevnik malopridnega Jurčka. Prevedel Boris Sušteršič. 1936. Br. 40, vez. 60 din. To je prava ameriška knjiga. Debek, ki bi take stvari počenjal kot ta Jurček, je pri nas nemogoč, že zaradi skromnih razmer, v katerih živimo. Zato se za te pustolovščine naši otroci nikjer preveč ne orevajo, knjiga je bolj všeč odraslim. Poučna in vzgojna ni. Jezik ponekod šepa. Od 12. leta dalje.

Baukart Jan: Marko Senjanin, slovenski Robinzon. 1920, vez. 6 din. Znana povest o Robinzonu, ki jo je za naše ljudi po angleškem izvirniku priredil J. Baukart. Povest o Robinzonu je znana vsemu svetu, prevedeni so jo v vse omikane jezike, nastale

pa so tudi razne prireditve, ki so Angleža Robinzona predstavljale kot Francoza, Laha, Rusa, Nemca itd. Takšen Bobinson je tudi Marko Senjanin, ki je doma v jugoslovanskem Primorju in se iz Trsta napoti v svet, kjer doživi svoje znamenite prigode. Jezik je nekoliko zastarel. Za učence od 10. leta dalje.

Bridges: **Jetnik v gorah meseca.** 1931. Vez. 32 din. Iz angleščine prevedel A. Anžič. Zanimive dogodivščine dveh dečkov v divji afriški pokrajini, ob katerih se divji, neukročeni angleški deček spreobrne v dobrega fanta. Knjigo bodo z zanimanjem brali zlasti dečki od 10. leta dalje. Prevod je dober. Povest je poučna in ozgojna.

Burroughs E. R.: **Džungla**, I. in II. del. 1925 in 1926. Broš. I. 18, II. 14 din. Roman iz afriških pragozdov. Pisatelj Tarzana je v te mdelu živahno opisal življenje v afriški džungli. Za dečke od 12. leta dalje.

Cigler: **Sreča v nesreči.** Priredil dr. Rudolf Kolarič. 1935. Br. 12, vez. 24 din. Prva izvirna slovenska povest, namenjena preprostemu ljudstvu. Temeljna zgodba o Francu Svetinu, ki ga je bojna vihra odtrgala od družine in pognala po svetu, in o njegovi družinici, ki si z božjo pomočjo vendarle utare pot v višje in srečnejše življenje. Motiv nekoliko spominja na Krištofa Smida. Za pouk v srednjih šolah je povest priredil prof. Kolarič. Primerna za učence od 12. leta dalje.

Dickens Charles: **Oliver Twist.** Prevedel Oton Župančič. 1936. Vez. 120, br. 96 din. Drugo slovensko izdajo tega svetovnoznanelega Dichensovega dela nam je dala Mohorjeva družba. Krasen Župančičev prevod ne potrebuje še posebne pohvale. Za otroke od 14. leta dalje.

Eastman Ch. E. dr.: **Ohijesa.** Prevedel Hlaček Pavel. 1932. Broš. 28, vez. 40 din. Mladostni spomini Indijanca. Ena lepih in zanimivih indijanic, ki jo bodo zlasti dečki od 10. leta dalje radi brali. Jezik je dober.

Doyle Conan: **Izgubljen svet.** 1928. Broš. 24, vez. 32 din. Iz angleščine prevedeno delo znanega angleškega pisatelja detektivskih romanov in povesti nas povede v pokrajino na naši zemlji v njeni pradobi. Čitatelj spozna živali in rastline iz časov, ko še ni bilo človeka na zemlji. Prav poučna zgodba zlasti za učence višjih razredov. Jezik v prevodu je dober.

Debevec Jože: **Vzori in boji.** 1918. Broš. 15, vez. 20 din. Po jeziku sicer že nekoliko zastarela, po vsebini pa še vedno dobra in vredna knjiga za odraslo mladino, zlasti za študente višjih gimnazijskih razredov. Mojstrsko opisuje pisatelj življenje visokošolca v tujem mestu, njegove duševne boje in iskanje resnice.

Erjavec-Flere: Fran Erjavec. Izbr. spisi za mladino. Br. 15, vez. 25 din. Simon Jenko. Izbr. spisi za mladino. Br. 12, vez. 20 din. Janko Kersnik. Izbr. spisi za mladino. Br. 18, vez. 28 din. Fran Levskih. Izbr. spisi za mladino. Br. 12, vez. 18 din. A. M. Slomšek. Izbr. spisi za mladino. Br. 15, vez. 25 din. Josip Stritar. Izbr. spisi za mladino. Br. 18, vez. 28 din. Matija Valjavec. Izbr. spisi za mladino. Br. 14, vez. 24 din. Starejše pesnice in pisateljice. Br. 25, vez. 35 din. — Ta zbirka slovenskih klasikov, prirejenih za mladino, ne bi smela manjkati v nobeni šolarski knjižnici.

Finžgar F. S.: **Študent naj bo.** Broš. 12, vez. 24 din. Finžgarjev prvenec je za šolsko uporabo priredil Jakob Solar, izdala pa ga je v svoji zbirki »Cvetje iz domačih in tujih logov« Mohorjeva družba. V povesti najdemo lepe opise prvih vtisov malega kmečkega fanta, ki pride študirat v mesto, in pa oni znameniti klasični opis nedelje na vasi. Slog in pripovedovanje živahno, jezik klen, Finžgarjev. Za otroke od 12. leta dalje.

Dornik Ivan: **Pasijonske.** 1923. Br. 5 din. Zbirka drobnih povestic za mladino. Izvečine so bolj žalostne vsebine, od tod tudi njih naslov. Pripovedovanje je zanimivo, jezik lep. Od 10. leta dalje.

Foe Daniel de: **Robinson Crusoe.** Ilustrirana povest. Za slovenske otroke priredil Vladimir Levstik. Br. 12, vez. 20 din. Najboljši slovenski prevod Robinzona. Izšel je l. 1925. Za otroke od 10. leta dalje. (Glej Baukart: Marko Senjanin, slovenski Robinzon.)

Gangl Engelbert: **Moja pot.** Zbrani spisi za mladino. I.—X. Vezan zvezek po 20 dinarjev.

Golar Cvetko: **Carjevič Ivan**. 1922. Vez. 20 din. Zbirka ruskih pravljic, ki jih tudi naša mladina zelo rada bere. Prevod oz. prireditve v slovenščino je dobra. Za mladino od 8. leta dalje.

Gradnik Alojzij: **Čarobni studenec**. Vez. 16 din. **Kako in druge živalske zgodbe**. Vez. 16 din. Drobne povestice za mladino od 8. leta dalje.

Grčar Jakob: **Ruske pravljice**. Broš. 27, vez. 36 din. Zbirka ruskih pravljic, katerih motivi so deloma znani tudi pri nas. Jezik je dober. Za mladino od 8. leta dalje.

† Vida Jakličeva

Na svojem domu v Mostah, pri svoji materi in v sredi svojih sestra, je ugasnila po daljši boleznii plemenita učiteljica Vida Jakličeva, hčerka rajnega našega vzgojitelja organizatorja in pisatelja Franca Jakliča.

Gospodična Vida je bila tiha, pa nad vse pridna in požrtvovalna delavka povsod, kamor koli jo je bila poklicala dolžnost. Bila je prava hčerka v duhu svojega bogatega očeta. Rodila se je v Dobropoljah na Dolenjskem dne 27. avgusta l. 1900. Ko je izvrstno končala učiteljske, je bila leta 1921. nastavljena za učiteljico v Stari cerkvi pri Kočevju, od koder je prišla učiti na uršulinsko vadnico v Ljubljano. Pozneje je bila prestavljena v Dobrnjic in Dobropolje ter Grosuplje, od koder pa je leta 1931. zaradi svojega zvestega narodnega delovanja bila prestavljena daleč tja v Prekmurje, kjer je ostala več ko pet let. Iz Prekmurja je bila pre-

meščena na moščansko ljudsko šolo v Ljubljani, kjer je zdaj delovala do svoje prezgodnje smrti.

Rajna gospodična Vida ni bila zgolj izvrstna in vestna učiteljica, marveč je bila tudi vestna, dasi tiha delavka povsod tam, kjer je bilo zunaj šole treba širiti krščansko in narodno slovensko vzgojo in izobrazbo. Tiho pa dosledno in načelno je delovala v Slomškovi družbi, kateri je bila ves čas zvesta članica. Ko je bila prestavljena v Ljubljano, je z veliko ljubeznijo prostovoljno delovala in pomagala v uršulinskih vzgojnih zavodih, katerim je posvetila skoraj ves svoj dnevni prosti čas. Zraven tega pa je bila več let predsednica dekliskega krožka v Mostah, kjer je svojim dekletom predavala vsak teden ter skrbela za vzgojo svojih članic, katere jo bodo poslej težko pogrešale. Dasi zadnje čase že precej bolehnna, se je vneto posvetila tudi delu za reveže ter je z veliko požrtvovalnostjo delovala pri Elizabetni konferenci v moščanski župniji.

Njeno delovanje je bilo res tiho, zato pa je bilo usmerjeno na globoko, kakor je bila globoka tudi sama, ki je živela življenje asketične duše. Njena pobožnost je bila vzorna, ne da bi bila sama pri tem pozabila na reve in težave svojih bližnjih, ki so bili izročeni njeni skrbi. Bila je prav tako zvesta in dobra hčerka svoje duhovne matere svete Cerkve, kakor je bila zvesta in dobra hčerka svojega rajnega očeta in svoje še živeče mamice, kateri ob tej bridki izgubi izrekamo svoje iskreno sožalje, kakor tudi njenim sestram ter bratu. Bog jih tolaži! Rajnica pa naj živi v Bogu!

Njen pogreb je bil dne 13. julija t. l. Lepo je pokojnici govoril njen upravitelj, enako ena izmed učenk. Ko smo pokrili njen grob s cvetkami, smo odšli z željo: Ave anima pia!

Aleš Ušeničnik, Izbrani spisi, VII. zvezek. Filozofija I. O spoznanju. Ljubljana 1941. Založila Ljudska knjigarna. 316 strani.

S VII. zvezkom Ušeničnikovih Izbranih spisov se začena druga serija njegovih Izbranih spisov, v katerih bodo ponatisnjena v predelani obliki njegova važnejša dela. V prvih treh zvezkih bo izšla njegova Filozofija, v nadaljnjih dveh njegova Sociologija, v zadnjem pa njegova Knjiga o življenju.

V VII. zvezku je Ušeničnik ponatisnil spoznavnokritični del svojega »Uvoda v filozofijo«, ki je že davno razprodan in ki je brez dvoma eno izmed najvažnejših njegovih del sploh, saj je v njem obdelano največje vprašanje, kar jih je svet kdaj poznal, namreč vprašanje spoznanja in njegove izvestnosti. Pri tem, ko je Ušeničnik delo nanovo prirejal, se je prav dobro zavedal pomena, ki ga ima to njegovo delo vprav za današnji čas. Zato ga je snovno opilil, dopolnil in marsikaj, kar ni bilo nujno potrebno, izpustil. Iz istega razloga je delo metodično še bolj dodelal, tako da ga lahko vsakdo bere z največjim užitek in največjo koristjo.

Tudi VII. zvezek Ušeničnikovih Izbranih spisov je, kakor vsi dosedanj, razdeljen v tri dele. Prvi del govori o izvestnosti našega spoznanja, drugi o naših spoznavah, tretji pa o našem spoznavanju.

Prvi del: Prav ugotavlja Ušeničnik, da je treba ločiti med naravnim in filozofičnim spoznanjem ter med umišljeno in pravo izvestnostjo. Prava izvestnost mora biti namreč objektivno osnovana. Taka je, kadar je res, kar mislimo ali pravimo, da je, in če ni to le naša umisel, podmena. O objektivni osnovanosti izvestnosti ima prav le metafizični idealizem, a ne subjektivizem in objektivizem, idealizem in realizem, o možnosti izvestnega spoznanja pa le kriticizem, toda kriticizem, ki se razločuje od Kantovega, a ne skepticizem in ne dogmatizem. Posebno važna je v tem delu Ušeničnikova ugotovitev, da naš um more spoznati resnico. Resnica mu je skladje spoznave z dejanstvom in se po svoji razvidnosti loči od neresnice. Pravec resnice je razvidnost, ki je razlog izvestnosti in ki navsezadnje ni nič drugega kot samojavljanje objektivnosti. Zelo važno je tudi poglavje, ki govori o virih zmot.

V drugem delu govori Ušeničnik o spoznavah in njihovih vrstah. V prvem poglavju govori o notranjem izkustvu, kjer res velja: esse percipi, in vnanjem izkustvu, pri čemer upravičeno obračunava z idealizmom in njegovimi vrstami in prav poudarja, da zaznavajo naši čuti realne predmete zunaj naše duše po pričevanju naše zavesti. Ob tej Ušeničnikovi ugotovitvi more vsakdo uvideti tudi pravo vrednost raznih Vebrovih ugotovitev

v njegovi knjigi »Vprašanje stvarnosti« in ob teh Vebrovih ugotovitvah prav razumi Ušeničnikovo ugotovitev, da nas naši občutki v pravem pomenu besede ne varajo, marveč da se varamo mi, ker iščemo v njih pričevanju več, kot nam podajajo. Res je, da je idealizem toliko zmoten, kolikor uči, da so vnanji predmeti in vnanji svet le iluzija, da bivajo v zavesti (imanentizem, konscencializem), da realnega vnanjega sveta sploh ni (akozmični idealizem).

Prav tako so pomembna vsa nadaljnja poglavja. V poglavju o splošnih pojmih razpravlja Ušeničnik o tem, kako so pojmovali splošno razni filozofi in razne filozofske struje v zgodovini filozofije. V poglavju o sodbah poudarja pomen sodb, saj se naše spoznanje ne dovrši s prvimi pojmi. S sodbo um dopoveda o objektu, da je to in to, da je tak in tak. Ker je vsaka veda sestav sodb, je objektivnost vede v notranji in nujni zvezi z objektivno veljavnostjo sodb. Od empiričnih sodb je treba ločiti analitične. Ušeničnikovo stališče proti Kantovim sintetičnim sodbam a priori je na mestu. V zvezi z razločkom med empiričnimi in analitičnimi sodbami je tudi razloček med indukcijo in silogizmom. O tem, kaj sta indukcija in silogizem, ter o njuni objektivni veljavnosti in spoznavni vrednosti Ušeničnik podrobneje razpravlja. Mnogo pomembnih misli navaja Ušeničnik tudi v končnem poglavju drugega dela, kjer je govor o objektivni veljavnosti verovanja in spoznavni vrednosti religiozne vere.

V tretjem delu govori Ušeničnik o našem spoznavanju in spoznavanju, o intencionalnosti, o čutenju in umskem spoznavanju ter o predmetu umskega spoznanja. Nato preide k obravnavi senzualizma, racionalizma in psihologizma. Senzualizem uči, da naše spoznave niso nič drugega kakor občutki in sestave občutkov, racionalizem, da naša duša zajema spoznave sama iz sebe, iz uma, psihologizem pa velja kot spoznavni subjektivizem nove dobe. Ušeničnik s stvarnimi razlogi dokaže zmotnost vseh treh filozofskih smeri. V poglavju o metafiziki pokaže vrednost metafizike za spoznanje sveta, duše, Boga itd. Ob koncu pa še obračuna z novodobnimi zmotami o metafiziki.

Posebne odlike Ušeničnikovega obravnavanja vseh naštetih vprašanj so naslednje: Vsa vprašanja so stvarno obdelana. Pri vsakem vprašanju so tudi navedena mnenja drugih filozofov, tako da more vsakdo, ki prebere to Ušeničnikovo knjigo, spoznati dobršen del zgodovine filozofije. Pri tem, ko Ušeničnik obravnava mnenja drugih mislecev, je dostojanstven. Ni mislec, ki bi nazore drugih v načelu odklanjal. Kolikor predstavljajo kaj dobrega, jim dá prav. Zavrača le to, kar je v njih zmotno, in to

vedno iz stvarnih razlogov. S tem da Ušeničnik navaja tudi razne zmotne nazore, bralca na eni strani z njimi seznanja, na drugi pa mu pokaže, v čem so pogrešna.

Z navajanjem in ocenjevanjem mnenj številnih drugih, starih in novejših mislecev kaže Ušeničnik hkrati pravo pot iz labirinta vsemožnih nazorov današnje dobe, po kateri je mogoče najti pravo resnico in notranje, duhovno ravnovesje.

Posebnega pomena je VII. zvezek Ušeničnikovih Izbranih spisov tudi zaradi tega, ker se bo lahko vsakdo, ki ga bo temeljito predelal, hkrati naučil spoznavati. To je za nas tem bolj potrebno, čim bolj kulturno rastemo.

Glede na to bi bilo prav, da bi naša učiteljstva prav pridno prebirala tudi Ušeničnikove Izbrane spise druge serije.

Prof. L. Potočnik.

Anton Vodnik: Skozi vrtove. Založila Nova založba v Ljubljani 1941, str. 92. Cena vez. 48, broš. 38 din.

Za letošnjo veliko noč je izšla nova pesniška zbirka Antona Vodnika. Ta pesnik uživa po pravici v naši najnovejši poeziji ime najčistejšega lirika. Ko so mnoge naše ustvarjalce potegnili za seboj dogodki in zunanjem svetu in se je njih pesem izgubljala v geslih in dnevnem šumu, se je Anton Vodnik ves obrnil v skrivnostne hrame človeške duše, v tiho lepoto in posvečenost sveta, ter našel smisel svoje pesmi v tem, da nam to tiho in posvečenost odkriva in jo upodablja. Kakor se je v prvih dveh zbirkah, v »Zalostnih rokah« in »Vigilijah« zdel ta svet nekam daljen, se nam je v novi zbirki približal; čutimo, da je stopil prav v zemljo in da izhaja naravnost iz nje. Cikla »Skozi vrtove« in »Nove pesmi« pojeta vso bridko lepo pesem naših tal in neba, človeka in božjih klicev, tostranosti in onostranosti, sama nova srečanja minljivosti in trajnosti v človeku. To lepo in potrebno pesniško delo priporočata tudi lepa oprema, posebno naslovná risba Staneta Kregarja.

Erjavec Fran: Pouk kmetijstva v ljudski šoli. Izdala Kmetijska zbornica v Ljubljani, 1941. Str. 48, cena 8 din. — Slovenci smo vso povojno dobo vse preveč brezbrizno in lahkomišelnó gledali na visoko kmetijsko pasivnost Slovenije, kar se nam že in se nam bo še bolj otevalo. Bili smo tako brezbrizni, da spada danes Slovenija med kmetijsko najbolj zaostale dežele v Evropi. Zato je bila med nekaterimi dobrimi določbami našega dosedanjšega ljudskošolskega zakona gotovo najumestnejša ta, da se uvede pouk kmetijstva kot poseben predmet tudi v šole. Žal je pa naše šolstvo posvečalo temu predmetu vse premalo pažnje, med nekaterimi šolniki je bilo pa opaziti celo odpor proti temu pouku. V pričujočem delu razpravlja šolski nadzornik Erjavec podrobno o tem vprašanju in prepričevalno dokazuje, da je pouk kmetijstva v šoli več kot umesten že iz pedagoških razlogov, iz narodno-gospodarskih pa neobhodno potreben. To nam

glasno kažejo prezanimivi grafikoni, s katerih vidimo našo veliko kmetijsko zaostalost. Navaja tudi primeren učni načrt zanj. Po delcu, ki je doslej edino te vrste na našem knjižnem trgu, bo moral poseči pač vsak šolnik, zanimalo pa bo tudi vse druge, ki se v kakršni koli obliki bavijo z našim kmečkim vprašanjem, zato ga vsem toplo priporočamo. — K tej knjigi se prilično še povrnemo.

ITALIJANSKO-SLOVENSKE SLOVAR

spisala prof. dr. A. Bajec in P. Kalan.

S prosvetnimi reformami modre vladarice Marije Terezije, ki je uvidela, da more le omika prinesiti blagostanje ljudstvu in napredek državi, se je začelo v drugi polovici 17. stoletja moderno kulturno življenje Slovencev. Začetno delovanje barona Zoisa, ki je bil po očetu Italijan, po materi pa Slovenec in pospeševatelj slovenske književnosti tistega časa, je pospešilo kulturno usmeritev slovenskega ljudstva k Italiji. Največji slovenski pesnik France Prešeren, duhovni sin italijanske kulture, je bil tisti, ki je pred enim stoletjem dvignil slovensko pesništvo s svojimi soneti na čast Juliji in z osmo kitico »Krsta pri Savici« do vrhunca umetniške popolnosti.

Vendar pa ima slovenska kultura še mnogo starejše izvore. Ne da bi posegli nazaj do tako imenovanih Brižinskih spomenikov, prvih dokumentov verskega značaja, pisanih v slovenščini v letih 975—993 ob času škofa Abrahama, ne da bi omenjali protestantovsko književnost v slovenščini, ki je imela kot glavnega oznanjevalca Primoža Trubarja, hočemo poudariti, da je bila prva tiskarna v Ljubljani ustanovljena leta 1575. V zadnjem desetletju 16. stoletja so Slovenci dobili tudi prvi slovar: gre za znanstven slovar v štirih jezikih, ki je bil tiskan v Gradcu l. 1592 in ga je sestavil protestant Jeronim Megiser. Slovar nosi latinski naslov »Dictionarium quatuor linguarum, videlicet germanicae, latinae, illyrica (quae vulgo sclavonica appellatur) et italicae sive hetruscae«.

Petnajst let pozneje so Slovenci dobili drug važen slovar, »Vocabolario italiano e schiavo«, ki ga je spisal brat Gregorio Alasia da Sommarippa in ki je izšel v Vidmu leta 1607. V tem slovarju najdemo poleg sklanjatev in spregatev, ki spominjajo na Megiserjeve, in poleg najnavadnejših molitev ter štirih ljudskih napevov o desetih božjih zapovedih, o božiču in svetih Treh kraljih, o veliki noči in binkošti, še italijansko-slovenske razgovore.

Ko že govorimo o jezikovnih študijah, naj omenimo »Dictionarium trilingue« (latinsko-nemški-slovenski in nemško-slovensko-latinski), ki ga je spisal kapucin Hipolit iz Novoga mesta. Ta je tudi oskrbel novo izdajo slovnice »Grammatica latino-germanico-sclavonica« protestanta Bohoriča. Isti pater Hipolit je posvetil svojo skrb tudi

nemški izdaji Bohoričeve slovnice ter ji dodal kratek nemško-slovensko-italijanski slovar.

Vredno je omeniti še slovensko slovnico (»Windische Sprachlehre«), ki jo je izdal leta 1717 jezuit Gutschmann, prav tako tudi njegov nemško-slovenski slovar (»Deutsch-windisches Wörterbuch«) iz leta 1789, s katerim se je na podlagi etimologije, ki se je naslanjala na ljudski koroški govor, upiral fonetičnim oblikam, ki jih je zaogovarjal ljubljanski avguštinec oče Marko Pohlín, prvi pobornik za izenačenje slovenskega jezika. Čeprav revolucija l. 1848 ni prinesla političnega zedinjenja slovenskega ozemlja, so si vendar Slovenci znali sami skovati tisto duhovno enotnost, ki je bila osnova njihovega nenehnega napredka v kulturnem in gospodarskem življenju. Na ruševinah Meternichovega absolutizma so se bohotno razcvetela literarna, glasbena in dramatična društva ter knjižne založbe, kakor družba sv. Mohorja, ustanovljena l. 1851.

Slovenci, ki so odlični organizatorji, so znali premagati tudi knjižno krizo po vojni, s tem da so ustanovili celo vrsto knjižnih založb, ki tekmujejo med seboj, katera bo javnosti nudila boljše in lepše opremljene knjige.

Med temi založbami zavzema odlično mesto bivša »Jugoslovanska knjigarna«, zdaj **Ljudska knjigarna** (Libreria popolare), ki je med svojimi 36 knjigami, objavljenimi v letu 1940 v 69.000 izvodih, predstavila Slovincem tudi »Priče trpljenja Gospodovega« našega pisatelja Giovannija Papinija, že prej pa »Golobe in jastrebe« naše pisateljice Grazie Deledde.

Še v začetku letošnjega leta, nekaj mesecev pred velikim dogodkom, ki je ustvaril Ljubljanski pokrajino pod okriljem rimske suverenosti, je »Ljudska knjigarna« napovedala izdajo novega moderne italijansko-slovenskega slovarja s temile besedami:

»Potreba po novem, modernem italijansko-slovenskem slovarju je postala nujnost. Kulturni in gospodarski stiki z Italijo so vedno globlji. Italijanščina postaja v šolah obvezen predmet. Zato bomo izdali nov italijansko-slovenski slovar, ki bo na višku vsebinske in tehnične izpopolnitve. Sestavila sta ga priznana strokovnjaka-italijanista, gimn. dir. dr. Anton Bajec in prof. Pavle Kalan, ter odgovarja vsem sodobnim zahtevam jezikovnega priročnika. Nudil bo popolno razumevanje italijanskega jezika v govoru in pisavi.«

Potem ko je bila omenjena še bogata frazeologija, ki bo značilna posebnost tega slovarja, je izdajateljica še najavila, da bo slovar obsegal več kot 40.000 besed na 640 straneh žepnega formata.

Ne upal bi si navajati izdajateljstevih besedi — ker izdajatelj so čisto mojstri v reklamah —, če ne bi poznal poleg resnosti »Ljudske knjigarne« in priprave dveh odličnih slavistov in italijanistov tudi njihov italijansko-slovenski slovar, v

katerem sem pazljivo preučil posamezne besede in še posebej frazeologijo od prve do zadnje strani.

V uvodu za bralca sta avtorja lahko mirno rekla, da je njihov slovar sad triletnega napora.

Slovar dr. Bajca in prof. Kalana je namenjen Slovincem, ki poznajo vsaj osnovna pravila italijanske slovnice, s katerimi bi bili zmožni razumeti in brati italijanščino. Avtorja sta mislila tudi na izobražene Slovence, ki jih privlačuje ogromno bogastvo italijanske omike, katere najvidnejši izraz je italijanska književnost. Da bi to bogastvo za slovenskega bralca ne ostalo s sedmimi pečati zapečatená knjiga, sta sestavljalca zbrala ne samo besede, ki se rabijo v govoru, temveč tudi besede, ki so potrebne, da more bralec razumeti dela starejših pesnikov. Zaradi tega sestavljalca nista posebej označevala besedi, ki so zastarele, ali rabljene samo v pesniškem jeziku, kar bi bilo sicer neobhodno potrebno, če bi nekega dne, kar bi bilo želeti, izdala slovensko-italijanski slovar. Prav tako sta sestavljalca še posebej uvaževala nove izraze, s katerimi so tehnika, šport in na splošno moderne napredek obogatili italijanski jezik.

V frazeologiji, ki daje jeziku življenjsko moč, se zrcali ljudska duša v svojih mislih in občutjih. Pisca sta posvetila posebno skrb rečenicam in reklom, s tem da sta včasih po večkrat ponavljala splošna rekla, da bi tako olajšala iskanje. V isti namen sta uporabljala tudi druge praktične kriterije, ki so razloženi v uvodu in stalno uporabljani v celotnem delu.

605 stranem slovarja sledi 6 strani okrajšav, n. pr. AA (Arma Aeronatica), AGIL za Agenzia generale italiana del libro, ALI za Avio-linee Italiane, B. U. za Bolletino Ufficiale, C. C. za Codice Civile, CC. NN. za Camicie Nere, PNF. za Partito Nazionale Fascista. Že ti majhni primeri dokazujejo, da je slovar na višku.

Od strani 613 do 636 sledi spregatvi pravih glagolov pregled nepravilnih glagolov, za katere so naznačene vse osebe sedanjega in preteklega časa ter druge nepravilne oblike.

Italijansko-slovenski slovar, ki sta ga spisala prof. Bajec in Kalan, ni samo najbogatejši slovar te vrste, temveč tudi nedvomno najboljši v vsakem oziru. Slovar bo izredno koristen za vse izobražene Slovence, ki želijo poglobiti svoje znanje italijanskega jezika. S tem slovarjem v roki bodo lahko razumeli klasične in moderne italijanske pisce, pa tudi prodrli v dušo italijanskega naroda, ki se zrcali v lepih in duhovitih izrazih jezika, ki je star sedem stoletij in se je razvil iz vesoljnega rimskega jezikovnega zaklada.

Umberto Urbani.

Slovar obsega VII+638 strani in stane vezan v trpežno platno L 45 50.

Libreria Popolare - Ljudska knjigarna v Ljubljani.

»VRTEC« 71. letnik

Uredil Fr. Ločniškar. V Ljubljani 1940/41. Izdala »Slomškova družba«. Str. 348.

Mislím, da ni našega človeka, ki ne bi imel kdaj v rokah »Vrtca«. Najstarejši naši ljudje so zajemali iz njega prvo veselje lepih povestic, ubrane besede v pesmi, zemljepisno in zgodovinsko znanje, se razgledovali v njem po naravi, sprejemali iz njega lepe nauke v prijetno pisanih sestavkih in basnih, poskušali po njem uprizarjati prve igrice, se seznanjati s skrivnostjo not ob uglasbenih pesmih, razmišljati modrost pregovorov, se zabavali ob ugankah in smešnicah ter z zanimanjem gledali razne slike.

Tak je bil »Vrtec« od ustanovitve pod različnimi uredniki in tak je ostal tudi, ko je prešel v last »Slomškove družbe« in ga urejuje zadnja tri leta Fr. Ločniškar.

Da zasluži »Vrtec« vso našo pozornost, je pokazal tudi v svojem zadnjem — 71. letniku. Svež, razgiban, pisan in kaže, da pozna otroka in ve, kaj ga veseli in česa želi. Nič starikavega, nič klišejskega ni v njem, vse je živo, sodobno.

Najprej pesem, ki so srečujemo na uvodnih straneh, a tudi med sestavki: iz verskega, domovinskega, družinskega čustvovanja vre pa še iz časovno prigodniško danega obeležja z živjetjem v mlado dušo, naj jo poje Meško ali Griša Koritnik, Svjatoslav z Winklerjem in A. Debeljak ali Čampa s Kunčičem, Sever ali Maksimov, Strniša ali Mausser, Ocvirk, Bidovčeva ali Konči Ahačič, ki zna svoje stvari tudi lepo ilustrirati. Včasih n. pr. pod Kržičem, je prinašal »Vrtec« več pesmi, a tedaj drugih mladinskih listov ni bilo ter so zato vsi mladi začeli svojo pot med »Vrtčevimi« gredami. Moram pa ugotoviti, da dokazujejo priobčene pesmi, kako urednik skrbno tehta in izbira, kakor bi hotel vzdržati raven slovesa, katerega je dal listu že Levstik s svojimi klasičnimi »Otroškimi igrami v pesemcah«, ali pozneje Kette, Murn in zlasti Župančič ter Sardenko.

Med »Vrtčevimi« pripovedniki je v 71. letniku na prvem mestu Sonja Sever, ki je znana po svojih mladinskih knjigah. Priobčila je povest »Bebček Miha«, v kateri so v listu samem že njegovi naročniki in naročnice povedali svoje mnenje: ugajala jim je. Povest je pisana prijetno, ima mnogo napetih prizorov ter vzbuja v bralcu čustva usmiljenja do gluhonemega Miha, ki je moral toliko pretrpeti. Pridevek »bebček«, ki so mu ga dali, bi bilo boljše zamenjati z »revčkom« in tu pa tam preletiti nekoliko papirnato učenost v res živ otroški jezik. Drugače pa je povest dobra.

Lepe krajše zgodbe so napisali Ivan Čampa, Meško, Jože Krivec s haloškimi motivi, J. Kmet, Langerholc, Kunstelj, Lampič, Mausser, Polda Tone i. dr. Pozornost zasluži Venceslav Winkler, ki zna prenesti sodobna vprašanja v pravljčni svet. Zanimive so tudi legendarne zgodbe Ang. Tavčarjeve in Dodičeve pripovedke iz gorenjskega okolja. Med tem leposlovjem je še nekaj basni in poučnih zgodbic. Prav po svoje je zabaval »Vrtčarje« Franjo Čiček s svojimi posrečenimi zgodbami iz slavnih Pukš.

Za pouk in zabavo so pisali med druđimi Konči Ahačič s slikanico »Miček — tiček«, ki je namenjen najmlajšim, za katere je poskrbela tudi K. Hafner z živahno pisanimi dogodivščinami »Iz dnevnika Petačeve Anče«. Članke iz raznih panog so še pisali: ing. C. Pirc, Pavle Kveder, Milan Skrbinšek i. dr.

List je letos prav lepo opremil slikar Fr. Podrekar. Poleg njega je še dolga vrsta ilustratorjev: Konči Ahačič, O. Gaspari, Fr. Godec, P. Kveder, E. Piščanec, Ksenija Prunk, M. Sedej, H. Smrekar, Fr. Uršič in Ant. Znidaršič.

Zadnja tri leta izdaja Slomškova družba tudi »Vrtčevo knjižnico«. Letos sta izšli dve knjigi, in sicer za božič Bambičevi »Fižolčki«, za starejše pa res lepa zgodovinska povest iz časov kmetskih uporov (»Rokey«). Spisal jo je med tem umrlí Rudolf Pečjak, ilustriral pa Fr. Godec. Bila je nagrajena na razpis in jo je kritika prav pohvalila.

Takšen je bil 71. letnik »Vrtca«, ki je redno devetkrat med šolskim letom izšel.

Ker se bliža začetek šolskega leta, naj ob tej prilíki opozorimo stare in nove naročnike in prijatelje mladine, da pravočasno obnovijo naročbo in pripomorejo najstarejšemu slovenskemu mesečniku k nadaljnjemu razvoju v veselje in korist naše mladine.

(Po »Slovincu«.)

== Ljudska tiskarna v Ljubljani

Najmoderneje urejen grafični zavod
Kamnotisk — Offsettisk — Bakrotisk — Klišarna
Kvalitativni izdelki v tiskarni in knjigoveznici

== Ljudska knjigarna v Ljubljani

Založba šolskih in drugih knjig
Zaloga domačega in tujezemskega dobrega tiska

Podružnica „Ničman“ v Ljubljani: Bogata zaloga devocionalij, knjig, šolskih in pisarniških stvari

Hranilnica Ljubljanske pokrajine

**Ljubljana — Kočevje
Maribor — Celje**

Vloge obrestuje po najvišji obrestni meri — **Cenena posojila** daje na redno odplačevanje

Za njene vloge jamči Ljubljanska pokrajina

Mestna hranilnica Ljubljanska

je največji slovenski pupilarnovarni denarni zavod

Dovoljuje posojila na menice in vknjižbe
Za vse vloge in obveze hranilnice jamči

Mestna občina Ljubljanska